

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDEKİ ÖĞRENİLMİŞ
GÜÇLÜLÜKLE ANA BABANIN DEMOKRATİK VE
OTORİTER TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜMİT METE

**Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı: Psikoloji**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ali Haydar ŞAR

ŞUBAT – 2017

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENİLMİŞ
GÜÇLÜLÜKLE ANA BABANIN DEMOKRATİK VE
OTORİTER TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ümit METE

Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez 25.03.2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Erim Aksoy	Basarılı	
Doç. Dr. A. Haydar Sar	Basarılı	
Yrd. Doç. Dr. Isak Perince	Basarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede, başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ümit METE

06.02.2017

ÖNSÖZ

Tezimin şekillenmesinde, ilerlemesinde ve tamamlanmasında değerli katkılarını esirgemeyen tez danışmanım sayın Doç. Dr. Ali Haydar ŞAR 'A çok teşekkür ederim. Tez çalışmamda tıkanıp ve aşamadığım zamanlarda yardımlarını esirgemeyen sevgili hocama şükranlarımı sunarım.

Ümit METE

06.02.2017

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TABLolar LİSTESİ	iv
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ERGENLİK DÖNEMİ, ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK, EBEVEYNLİK STİLİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. Ergenlik Dönemi	6
1.1.1. Ergenlik Tanımlar	6
1.1.2. Ergenlik Dönemi Özellikleri.....	7
1.1.3. Ergenlikte Gelişim	7
1.1.4. Ergenlik Çağının Evreler	9
1.2. Öğrenilmiş Güçlülük	10
1.2.1. Öğrenilmiş Güçlülük Kavramının Gelişim Aşamaları	14
1.2.2. Öğrenilmiş Güçlülüğün Etki Alanları.....	16
1.3. Ebeveynlik Stilleri	18
1.3.1. Anne-Baba Tutumuna İlişkin Öne Sürülen Modeller.....	20
1.3.2. Ebeveynlik Stillerinin Türleri	22
1.3.3. Anne baba tutumunun çocuklar üzerine etkileri	25
BÖLÜM 2: YÖNTEM	27
2.1. Araştırmanın Modeli	27
2.2. Evren Ve Örneklem.....	27
2.3. Verilerin Toplanması Ve Veri Toplama Araçları.....	27
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	27
2.3.2. Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ).....	27
2.3.3. Anne-Baba Tutum Ölçeği	28

2.4. Verilerin Analizi.....	29
BÖLÜM 3: BULGULAR.....	30
BÖLÜM 4: YORUM VE TARTIŞMA.....	52
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
KAYNAKÇA	60
EKLER.....	71
ÖZGEÇMİŞ.....	78

KISALTMALAR

KBF: Kişisel Bilgi Formu

KDÖ: Kendini Denetleme Ölçeği-Self - Control Schedule

PRC: Process Regulating Cognitions

ROGO: Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

UNESCO:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=300).....	30
Tablo 4.2: Psikologların Öğrenilmiş Güçlülük ile Tükenmişlik ve Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri.....	32
Tablo 4.3: Lisede Okuyan Öğrencilerin Cinsiyetlerine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne ve Baba Tutumları Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	33
Tablo 4.4: Cinsiyete göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları.....	34
Tablo 4.5: Lisede okuyan öğrencilerin Ailenin Ekonomik Durumuna değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....	35
Tablo 4.6: Ailenin Ekonomik Gelirine göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları.....	36
Tablo 4.7: Lisede okuyan öğrencilerin Aile İçindeki Kararların Sorulması değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	37
Tablo 4.8: Lisede okuyan öğrencilerin Kardeş Sayısı değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	38
Tablo 4.9: Lisede okuyan öğrencilerin Kaçınıcı Çocuk Olduğu değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....	39
Tablo 4.10: Kaçınıcı Çocuk Olduğu Durumuna göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları	40
Tablo 4.11: Lisede Okuyan Öğrencilerin Anne Baba Birliktelik Durumlarına göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne ve Baba Tutumları Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	41
Tablo 4.12: Birliktelik Durumlarına göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları.....	42

Tablo 4.13: Lisede okuyan öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyi değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	42
Tablo 4.14: Annenin Eğitim Düzeyine göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları.....	44
Tablo 4.15: Lisede okuyan öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	45
Tablo 4.16: Baba Eğitim Düzeyine göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları.....	46
Tablo 4.17: Lisede okuyan öğrencilerin Anne ve Baba Çalışma Durum değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	48
Tablo 4.18: Çalışma Durumuna göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları.....	49
Tablo 4.19: Lisede Okuyan Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük, Anne ve Baba Tutumları Arasındaki İlişki	50
Tablo 4.20: Lisede Okuyan Öğrencilerin Öğrenilmiş Çaresizlik, Anne ve Baba Tutumları Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	51

ÖZET

Niğantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Lise Öğrencilerindeki Öğrenilmiş Güçlülükle Ana Babanın Demokratik Ve Otoriter Tutumları Arasındaki İlişki

Tezin Yazarı: Ümit METE

Danışman:Doç. Dr. Ali Haydar ŞAR

Kabul Tarihi: 25.03.2017

Sayfa Sayısı: vii(önkısım)+78 (tez) + 6(ek)

Anabilimdalı: Psikoloji

Bilimdalı: Psikoloji

Bu araştırmanın amacı; liselerde okuyan öğrencilerinin, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Bu araştırmanın, literatürdeki bu konuda olan eksikliğin giderilmesine olumlu katkıda bulunacağı ve yapılacak çalışmalar için ön ayak bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bazı sosyodemografik faktörlerin bu değişkenlerle olan ilişkisi de incelenmiştir.

Araştırma 2016 yılında İstanbul ilinin Fatih ilçesinde bulunan 3 farklı okullarda bulunan 300 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler Kişisel Bilgi Formu ile Anne-Baba Tutum Ölçeği ve Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 18.00 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik) paket programı ile analiz edilmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre Anne Tutumu ve Baba Tutumu arasında orta derecede bir ilişki bulunmuştur. Anne Tutumu Ölçeği ve Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği arasında ise ilişki bulunamamıştır. Ayrıca öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği ve Baba Tutum Ölçeği arasında da ilişki bulunmamıştır. Anne Tutumunun en fazla etkili olan tutumunun Demokratik Anne Tutumu olduğu görülmüştür. Lise Öğrencileri üzerinde Baba Tutumları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Lise öğrencileri üzerinde en fazla etkili olan baba tutumunun Demokratik Baba Tutumu olduğu görülmüştür.

Araştırmadaki bu bulgular tartışılmış; kuramsal ve uygulamalı alanlarla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelime: Ergenlik, Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Baba Tutumları.

SUMMARY

Nişantaşı University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: The Relationship between the learned resourcefulness og high school students and the attitudes of democratic and unpermissive types of parents.

Author: Ümit METE

Supervisor: Ali Haydar şAR

Date Of Acceptance : 25.03.2017 **Nu.ofpages:**vii(pretext)+ 78(mainbody)+2 (App.)

Department:Psychology

Subfield:Psychology

The main aim of this study is to determine and find out the reallionship between the learned resourcefulness of the highschool students and the attitudes of democratic and unpermissive types of the parents. This study is considered as a promotor and initiator effect to the lack of the subject mentioned above at literature. Moreoverthe relationship between sociodemographic factors and the data of the subject is examined. Theresearch is applied to 300 students who attend three different high school in the district , Fatih , in the city of İstanbul in TURKEY in 2016.The data is collected by applying of“Personal Information Form” , “The Scale of Attitudes of Parents” and “Rosenbaum Learned Resourcefulness Scale”. The dataobtained from research is analyzed by SPSS 10.00 program. According to the data analyzed ,it can be concluded that there is an intermediate relationship between the attitudes of mothers andfathers. It is not determined any significant relevance between the learned resourcefulnessand the attitudes of mothers. It is known that the most effective attitude ofmothers is the democratic one. In the study it's not found any significant relevance of the attitude of the fathers on the high school students. Meanwhile the most effective attitude of the fathers is found as democratic attitude. As a conclusion, the data in the study is considered and also brought forward some proposals.

Keywords:Adolescent , Learned Resourcefulness , The Types of Parents Attitudes

GİRİŞ

Lise çağlarındaki çocukluktan yetişkinliğe geçiş aşamasında bulunan ergen bireylerin anne baba tutumları sonucu kazandıkları öğrenilmiş güçlülük kişilik özellikleri onların, strese neden olabilecek yaşam olayları karşısında pes etmeden, çözüm odaklı düşünce ve davranış şekillerini barındırmalarında, bunları aktif olarak kullanabilmelerinde, ruhsal ve bedensel yaşam kalitelerini arttırmalarında önemli bir yere sahiptir. Anne babanın çocuğa karşı tutumunun öğrenilmiş güçlülüğün gelişiminde önemli bir yeri vardır. Ebeveynlerin öğrenilmiş güçlülük ile ilgili, bilgilenererek, küçük yaştaki çocuklarının sorunlu durumlar sırasında geri çekilme ya da kaçınmaktan ziyade uygun çözüm yollarını bulmalarını sağlayacak ve bunları aktif bir şekilde uygulayabilecek davranış repertuarı ve kişilik yapısına sahip olmalarını sağlayıcı bir yaklaşım içinde bulunmaları çok önemlidir.

Günümüz şartlarında kültürel, politik, ekonomik ve sosyal alanlardaki gelişim ve değişim hızı, toplumsal değerlerdeki çelişki, nüfus yoğunluğu, kısıtlı kaynakların paylaşımı problemi ve rekabetçi tutumların etkisi, bireylerin kendi coğrafyalarında ve uluslararası alanda yeni durumlara uyum çabasını gündeme getirmektedir. Durağan olmayan bu durum bireylerin yaşam alanlarındaki kavramların içeriğinde ve koşullarında sürekli değişimi getirirken aynı zamanda uyumu da zorlaştırmaktadır. Olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla birlikte gelişen bu koşulların biçimlendirdiği toplumsal yapı, dolayısıyla toplumun önemli bir ögesi olarak aile davranış biçimleri ve yeni nesillerin yetiştirilme tarzları da farklılaşmaktadır. Bu bağlamda toplumumuzda çocuk merkezli aile yapısının ön plana çıktığı günümüz koşullarında, bir yandan ailelerin çocuklarının daha iyi bir geleceğe sahip olmaları önem kazanırken, bir yandan da çocuğa özgü kişilik yapısının, ilgi ve yeteneklerinin göz ardı edilmemesine dikkat edilmektedir.

Kişiliğin nasıl meydana geldiğine bakıldığında, bireyin duygu, düşünce, ilgi, davranış ve eylemlerinin, kişiliğini geliştiren temel unsurlar olduğu görülmektedir. Bahsedilen unsurlar bireyin görünüşü, eylemleri, mimikleri, jestleriyle ve etrafına karşı uyumlarıyla dışarıya aktarılır (Köknel,1982). Kişilik olgunlaşma ve öğrenme ile alakalı aşamaların birbirine etki etmesi sonucunda gelişir, Bir bireyin diğer bireylerden farklı olmasına neden olan kendine has özellikleri bütününe içinde barındırır. Kişinin bu kendine has özellikleri belli unsurlarla ilintilidir. Mesela; iyi

veya kötü anımsama, duygusal olma, öfkelenme, kolay ve hızlı düşünüp karar alma, güzel konuşma, bireylerin birbirlerinden farklı yönleridir (Köknel ,1995). Kalımsal özelliklerin dışında kişinin kişiliği içinde bulunduğu toplumsal sistemin etkileşimiyle de şekillenebilmektedir. Kişilik gelişiminde toplumdaki sosyal ve kültürel unsurların farklılaşmasıyla beraber kültür ve kültürün farklı görünümüleri arasında bulunan aile şekli, ebeveynlerin toplumsal görevleri, dinsel değişim, toplumsal tutumlar ve toplumsal normların tek tek etkisinin de rolü önemlidir.

Her sağlıklı ailenin topluma yararlı, öğrenmekten ve bir şeyler yaratmaktan zevk alan bireyler yetiştirmek istediği düşünülebilir. Ebeveynler çoğunlukla kendi ebeveynlerinin onlara davrandığı şekilde anlayış çerçevesinde çocuklarıyla iletişime girerler. Anne ve babaların çocukluk yıllarında kendi ebeveynleriyle geliştirdikleri iletişim ve etkileşime bağlı olarak zihinlerinde annelik ve babalık şemaları oluşmuştur. Bütün tutum ve davranışları uzun dönemli bellekteki anılar kümesinin genelleşmiş kanaatleri sayesinde gerçekleşmektedir. Olumlu özelliklerinin yanı sıra bu şemaların olumsuz yanları da olabilir. Eğer aileler ruh sağlığı yerinde nesiller yetiştirmek istiyorlarsa, yaşantı ve öğrenme ürünü olan bu şemalar yerine, anne babalık tutum ve davranışlarının geliştirilmesi için çocuk, ergen psikolojisi kapsamındaki genel doğruları bilmek ve ona göre davranmak zorundadırlar. Her şeyden önce çocuklara bilimin kabul ettiği genel doğruları uygulayabilmek için anne babaların da farkında olmaları gereken durumlar bulunmaktadır (Aydın, 2005).

Ebeveynlerin, çocuklarına aktardıkları tutumların sağlıklı olması, yüksek oranda onların kendi aralarında barışık, huzurlu ve birbirlerine sevgi ve saygı çerçevesinde yaklaşımlarıyla ilişkilidir. Olumsuz yönden bu ortama etki eden unsurlar içerisinde; ebeveyninkendi çocukluğundaki baskılı ya da fazla gevşek bir eğitim içinde büyümeleri, şuan ki hayatlarında beraber oldukları bireyle iletişim kuran mutlu bir hayata sahip bir kişi olamamaları, ailenin ekonomik şartlarının ve geç yasta çocukları olmaları gösterilebilir, bütün bu ebeveyn tutumları, çocukta kişilik oluşumunda ve karakterinin gelişmesinde önemlidir, bundan dolayı da çocuklukta şartlanma yaşantılarının sonraki hayat aşamalarında davranışlar üzerinde önemli etkileri olmaktadır.

Stresle baş edebilmesi bireyin kişilik donanımları ve sahip olduğu şartları kullanabilmesi ile alakalı bir olaydır. Bundan dolayı bireysel özellikler stresin negatif

etkilerinden kişinin kendini koruma seviyesini de oluşturmaktadır. Bireyin değişimleriyle uyumlu olarak kendini programlayabilme becerisi, çevre gelenekleri ve önceki deneyimlerinde ulaştıklarıyla ilintili olarak bu derece meydana gelmektedir (Baltaş ve Baltaş, 1998). Bu bağlamda kişilik gelişim aşamasıyla ilişkili olarak, öğrenilmiş güçlülük davranışının meydana gelmesinde hayatın ilk senelerinden itibaren kişinin içinde bulunduğu kültürel çevre ve aile ortamı yaşantılarının özelliklerinin çok önemli olduğu söylenebilir. İnfomal yollarla küçük yaşlarda öğrenilen ve bilişsel yetenek olan öğrenilmiş güçlülük, değişik ortamlarda büyüyen kişilerde farklı şekillerde oluşmaktadır.

Özellikle ergenlik döneminde olan lise gençliğine, maruz kaldıkları stresle başa çıkmaları için öğrenilmiş güçlülük seviyesini yükseltici kişilik özelliklerinin indirilmesi ve gerekli yeteneklerin öğretilmesinin, ileriki hayatlarında çeşitli psikiyatrik rahatsızlıklardan suçlu davranışlara uzanan geniş bir dağılımdaki olumsuz neticelerin yok olmasında veya en aza düşmesinde ve yaşamın verimli, mutlu kılınmasında etkisi olacağı varsayılmaktadır. Ailenin çocuğa karşı tutumunun, ergenlikteki kişinin öğrenilmiş güçlülük seviyesi yeteneklerini geliştirmelerinde önem kazanması, onların öğrenilmiş güçlülük seviyeleriyle aile içi psikolojik ilişki örüntülerinin ilişkisinin incelenmesi gereken bir sorun olduğu fark edilerek bu araştırmanın amacı aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; liselerde okuyan öğrencilerinin, öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi saptamaktır.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

Soru 1: Liselerde okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Soru 2: Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Soru 3: Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Soru 4:Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülükseviyeleri ile ailenin ekonomik geliri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Soru 5:Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile ailenin kaçınıcı çocuğu olduğu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Soru 6: Ebeveynleri birlikte ve ayrı olan lise öğrencileri ile öğrenilmiş güçlülükleri seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Soru 7:Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülükseviyeleri ile annenin-babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Soru 8: Lise öğrencilerinin ebeveynlerinin çalışma durumları ile öğrenilmiş güçlülükleri seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Türkiye’de aile yapısının, çocuk ve ergenin ruh sağlığı, kişilik özelliklerine etkisi üzerine yapılmış birçok araştırma olmasına karşın öğrenilmiş güçlülük konusunda yapılmış pek fazla araştırma bulunmamaktadır. Bu nedenle yapılan çalışmanın aile içi psikolojik ilişki örüntülerinin kişinin öğrenilmiş güçlülük kişilik yapısına olan etkisini betimlemesi adına faydalı bilgiler sunacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma İstanbul ilinin Fatih ilçesinde yaşayan lise öğrencileri arasından seçilen 300 öğrenciden elde edilen verilerle sınırlıdır. Öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine dair veriler, Rosenbaum’un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği’nin ölçtüğu özelliklerle sınırlıdır.

3) Öğrencilerin anne babalarının sergiledikleri tutumların düzeylerine dair veriler, Anne-Baba Tutum Ölçeği’nin ölçtüğu özelliklerle sınırlıdır.

Varsayımlar

- 1) Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
- 2) Araştırmaya katılan 300 lise öğrencisinin, Kişisel Bilgi Formu (KBF), Rosenbaum’un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği, Anne-Baba Tutum Ölçeği’nde yer alan

soruları samimi ve gerçek durumlarını yansıtacak Şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

Tanımlar

Ergenlik: Fiziksel ve duygusal aşamaların neden olduğu cinsel ve psiko-sosyal gelişme ile başlayan ve kişinin bağımsızlığını ve sosyal yaratıcılığı kazandığı, belirsiz bir zamanda biten kronolojik bir evredir(Şimşek, 2013).

ŐĐrenilmiŐ güçlölük:Bireylerin, hedeflerine ulaşmada içsel olayların bozucu etkisine karşı başa çıkmaya inanç yapısı, yetenekleri ve özkontrol davranıŐlarıdır (Rosenbaum, 1990).

Anne-baba stili:Anne babaların, çocuğun sosyalleşme sırasındaki rolünü kavramak ve bunun çocuğun psikolojik gelişimindeki etkilerini incelemek amacıyla oluşturulmuŐtur bir kavramdır (Kuzgun, 1972).

BÖLÜM 1: ERGENLİK DÖNEMİ, ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK, EBEVEYNLİK STİLİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ergenlik Dönemi

Ergenlik dönemi başlangıcı ve bitişi oldukça esnek rakamlarla ifade edilmektedir. “Ergenlik; çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan, gelişme, psikolojik olgunlaşma ve yaşama hazırlık evresidir. İlk ergenlik belirtileri ile başlayan ergenlik eresi 12-21 yaşları arasını kapsar. Ergenlik döneminin tanımı bedensel ve cinsel gelişime göre yapıldığından ve ergenliğe giriş erken ya da geç olabileceğinden ergenliğin başlangıcı ve bitişi belirsiz olmaktadır (Karabulut ve Ulucan, 2011).

1.1.1. Ergenlik Tanımlar

Terim olarak ergenlik 19. yüzyıl sonlarına kadar çocuk gelişimi ile alakalı kaynaklarda bulunmaktadır, 1904'te ilk defa Stanley Hail "adölesans" kavramını kullanarak bu evrenin birey gelişiminde farklı bir aşama olduğunu belirtmiştir. Terim Latince “gelişen” anlamındadır (Gül ve Güneş, 2009).

APA'nın yayınladığı Psikiyatri Sözlüğü'nde adölesans, "Fiziksel ve duygusal aşamaların neden olduğu cinsel ve psiko-sosyal gelişme ile başlayan ve kişinin bağımsızlığını ve sosyal yaratıcılığı kazandığı, belirsiz bir zamanda biten kronolojik bir evredir." olarak tanımlanmıştır (Şimşek, 2013).

Tamar (2005) ergenliği, bütün çocukluk yaşantılarının tekrar gözden geçirildiği, çocuklukta meydana gelen yaralanmaların giderilmesi için bir şansın sunulduğu, negatif şartlarda ise yeni kırılmalara karşı duyarlı olunan hayatın en zorlu ve önemli aşaması olarak açıklamıştır.

Ergenliği Freud, kalıcı olmayan bir rol karmaşasının olduğu, öte yandan yıkıma ulaşan kararlı bir bağımsızlık, başka bir taraftan bebeci bağımlılık gösteren ergenin, devamlı şekilde ileriye, geçmişe gidip geldiği bir aşama olarak açıklamıştır. Ergenliği Jung,: “Bedensel değişimlere ruhsal devinimlerin eşlik etmesi olarak ifade eder ve gencin, çocukluk dönemlerinin sona ermesiyle gerçek yaşam beklentileri ile baş etme çabasına giriştiğini savunur” (Aşık, 2006). Ergenliği Erikson, bireyin hızla meydana gelen biyolojik ve psikolojik farklılaşmalara sağlıklı uyum yapmakta güçlük yaşadığı bir kimlik arayışı aşaması olarak açıklamıştır (Yavuzer, 2001).

1.1.2. Ergenlik Dönemi Özellikleri

Ergen başka bir tanıma göre; 15-25 yaşlarında öğrenim gören, yaşamını idare etmek amacıyla çalışmayan ayrı bir evi olmayan kişilerdir Bu açıdan bakıldığında ergenlik dönemi; belli bir yaş ve kurala göre geçirilen ve her bireyde aynı şekilde yaşanan bir dönem değil, kişilere göre değişiklikler gösteren oldukça karmaşık ortalama 9-10 yıllık bir süreç olduğu söylenebilir (Aşık, 2006).

Saygılı, ergenlik dönemindeki gencin özelliklerini aşağıdaki gibi özetlemiştir (Kulaksızoğlu, 1998):

□ Uzlaşma becerisinden uzak bir hal gösterilmektedir. Birey radikal bir dogmatizm ve siyah-beyaz düşünce yapısına sahip olup, hayatında gri tonlara yer yoktur. Daha sert, daha şiddetli kararlara sahiptir.

□ Bu dönemdeki bireylerin büyüme fantezileri, davranışlarda bir geriye gidiş gibi algılanmaktadır.

□ Psikolojik açıdan keskin bir içe dönüş, kendinden şüphe duyma, güvensizlik, aşağılık duygusu, gelecek endişesi, dünyadan sıkılma hissi, aile ve arkadaşlardan kendisini çekme özellikleri görülür.

1.1.3. Ergenlikte Gelişim

Havighurst (1972)'in "gelişim görevleri" olarak ortaya attığı bu terime göre, belirli bir büyüme evresiyle ilişkili görevleri başarmadaki başarısızlık ise toplum tarafından onaylanmaz ve daha sonraki görevleri başarmadaki zorluğa yol açabilir (Havighurst, 1972).

Ergen bir kız veya erkeği bekleyen temel gelişim görevleri şunlardır:

- 1) Her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve daha olgun ilişkilerde başarılı olmak
- 2) Erkek ve kadın toplumsal rolünü başarmak
- 3) Fiziksel görünüşünü kabul etmek ve bedenini etkili bir şekilde kullanmak
- 4) Ana-babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığını kazanmak
- 5) Ekonomik bağımsızlık güvencesini kazanmak
- 6) Bir meslek seçmek ve ona hazırlanmak

- 7) Kişinin evlenmek ve yuva kurmak amacıyla hazırlık yapması
- 8) Yurttaş olmanın gerektirdiği zihinsel yetenek ve kavramları oluşturması
- 9) Toplumsal açıdan sorumlu olan davranışı yerine getirmek
- 10) Davranışlarına rehber olacak bir değerler sistemi ve etik bir grup oluşturması.

1.1.3.1. Bedensel ve Cinsel Gelişim

Fiziki değişiklikler, ergenlerde gözlenen değişimlerin ilki olan bedendeki belli organların büyümesi ve belirginleşmesi sürecidir. Söz konusu dönem halk arasında buluş çağı olarak ta adlandırılan, bireylerin akli olgunluğunun başlamasıyla ve bunun yanında bireylerin üreme için bedenindeki gerekli değişimlerin olduğu dönem olarak da söylenebilir. Bu dönemde ergen bireylerin bedenlerinde cinsiyetlerini belli edecek organlarında ve boylarında çeşitli değişiklikler görülür. Bireylerin cinsiyetleri bu dönemdeki değişikliklerin farklı olmasındaki en önemli unsurdur. Söz konusu evrede ergen bireylerin vücutlarındaki değişim bu şekilde özetlenebilir (Gündoğdu ve Zeren, 1999).

Ergenlik evresine giren kişilerin her birisinin vücut metabolizması, aileden aldığı kalıtsal genetik özellikler ve son olarak yaşadığı çevrenin farklı olması sonucunda bireylerin bu dönemdeki değişimleri bireylere has olduğu söylenebilir. Bu değişiklikler kişiler arasında farklı olduğu gibi cinsiyetler arasında da değişiklik gösterebilir. Kız çocuklarında erkeklere nazaran ergenlik döneminin daha uzun sürdüğü söylenebilir. Bunun sebebi kızların ergenlik dönemine başlama yaşlarının erkeklerden daha erken olmasına rağmen bu dönemin sonlanmasının ortalama aynı yaşlarda olmasıdır. Söz konusu dönemde ergen kişilerde olan değişimleri değişik kaynaklarda birincil ve ikincil dönem olarak ele aldığı görülmektedir. Birincil dönem buluş dediğimiz ergen bireyin üremesi için vücudundaki biyolojik değişimi tamamladığı dönemdir. İkincil dönem ise bedensel anlamda ergen bireyin yaşadığı değişimlerdir (Kaşıkçı, 2014).

1.1.3.2. Toplumsal Gelişim

Ergen evden ayrılmak ve topluma açılmak ister. Staub'a göre, bir bireyin olumlu toplumsal davranışlarının oluşmasındaki en önemli faktör ebeveyn ve çocuk

arasındaki koruyucu ve sevgi yüklü bir ilişkinin var olmasıdır. Ergenin toplumsallaşması için ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkilerinin önemli bir yeri vardır. Ergen bu evrede kendi arkadaş ortamını oluşturmak ister, kendisine ve çevresine karşı kendini ifade etmeye çabalar (Deniz, 2006).

1.1.3.3. Cinsel Gelişim

Bu evrede birincil cinsel değişiklikler ve ikincil cinsel değişiklikler bulunmaktadır. Birincil cinsel değişiklikler; hızlıca boyun uzaması ve kilonun artmasıdır (Durualp ve Çiçekoğlu, 2013). İkincil cinsel değişiklikler ise sesteki farklılaşma, sivilcelenme, pubik kıllanma, göğüslerde büyüme gibi vücuttaki gözle görülür farklılaşmalardır (Aşık, 2006).

1.1.3.4. Psikolojik Gelişim

Çocukluk döneminin ardından ergenlik evresi ergen için yaşanması fazlaca zor bir evredir. Birey ergenlikte genellikle korku, öfke ve kıskançlık gibi toplumun hoşlanmayacağı bazı duygularını saklar. Bu evrede çok fazla görülen sertlik ve kabalık gibi davranışlardan sonra, başka bireylerle ilgilenmeme ve yalnızca kendi düşüncelerine önem verme görülebilir. Kendisine dair ergen gerçek dışı beklentilere ve olumsuz duygulara kapılabilir. Ergen bu nedenle karamsarlığa kapılabilir (Yavuzer, 2001).

1.1.4. Ergenlik Çağının Evreler

-Erken Ergenlik: Yaklaşık iki yıldır ve dürtüsellik ileri boyutlardadır. Ergenin kontrol kaybı yaşamasının nedeni bu evredeki fiziksel gelişimin hızlı gerçekleşmesi ve değişimin kontrol dışında olmasıdır. Ergen bu evrede genellikle anne babası tarafından kaygılı ve değişken olarak gözlemlenir.

-Orta Faz: Yaklaşık iki senesürer. Ergende kimlik arayışı ve özdeşim modeli bulma arzusu ön plandadır. Benimsenen anne baba figüründen uzaklaşılır ve dış dünyaya yönelir.

-Üçüncü Dönem: Yaklaşık 2-3 yıl sürer. Ergende kuvvetli duygular ve karşı cinsle ilişkilerin ön plandadır. Soyut olarak düşünme becerine ulaşır (Motavallı Mukaddes, 2000).

1.2. Öğrenilmiş Güçlülük

"Öğrenilmiş Güçlülük" Rosenbaum (1983) tarafından ilk defa stresle başa çıkmada kullanılan bir stratejiyi tanımlamak üzere ortaya atılmıştır. Kişinin stres ile baş etmesinde Rosenbaum, bazı yetenekleri öğrenmiş olmanın faydalı olacağını iddia etmiş, bunun sonucunda da öğrenilmiş güçlülük terimini ortaya atmıştır. Kişinin hedefe yönelik davranışları engelleyen düşünce, duygu gibi etkenleri kontrol altına almasını mümkün kılan öğrenilmiş güçlülük, insanın bugüne kadar öğrenmiş olduğu yetenekler olarak açıklanmaktadır (Sarıcı 1999). Baş etme kavramını Fleming, Baum ve Singer (1983), kişinin kendisi için strese neden olan olaya karşı direnmeyi açıklayan ve stres aşaması içine yerleştirilen önemli bir olgu olarak ifade edilmektedir (Demirci 1998). Kuramsal açıdan başa çıkma stratejisi olarak görülebilecek davranışların sayısı sınırsızdır. Başa çıkma stratejilerinin türlerine göre sınıflandırılması amacı ile geliştirilmiş başa çıkma stratejilerine faktör analizi uygulanmaktadır. Folkman ve Lazarus (1985) tarafından geliştirilen 'Başa Çıkma Yolları Anketi'ne (Ways of Coping Questionnaire) faktör analizi uygulanmış ve planlı davranma, problem çözme, uzaklaşma, hayal kurma, öz-kontrol ve öz-eleştiri, temel başa çıkma stratejileri olarak saptanmıştır (Demirci 1998).

Rosenbaum (1980); Rosenbaum ve Ben-Ari (1985), öğrenilmiş güçlülüğün dört temel davranış ve stratejiyi içerdiğini vurgulamışlardır. Bunlar:

- Duygusal tepkilerle başa çıkabilmek için kendine yönerge verme becerisinin kullanımı,
- Problem çözme stratejilerinin uygulanması,
- Anlık mutluluğu erteleme eğilimi.

Öğrenilmiş güçlülük; onarıcı kendini denetleme, yenileyici kendini denetleme ve yaşantısal kendini denetleme olarak başlıca 3 fonksiyonu içeren bir kişilik dağarcığı olarak görülür. Redresif kendini denetleme, bireylerin ağrı, duygu gibi iç tepkilerini ve bilişlerini düzenlemeye yardım eder. Yeniden geliştirici kendini denetleme, bireylerin planlama becerileri, problem çözme becerilerini kullanarak ve hemen doyumunu erteleyerek, gelecekte büyük bir ödül başarma ümidi içinde anlık davranışını değiştirmesini sağlar. Yaşantısal kendini denetleme bireylerin bilinmeyen ve hoş aktiviteler yaşamasını ve bunlardan zevk almasını sağlar. Öğrenilmiş güçlülük

seviyeleri yüksek olan bireyler Rosenbaum ve Ben-Ari'ye göre (1985), başarılı olduklarında, bu başarının kendi çabaları sonucu olduğunu varsaymaktadırlar. Aynı zamanda, bunlarda daha çok başarıma hırsları bulunduğu ve karşılaştıkları engeller olsa dahi amaçlarına ulaştıkları gözlenmiştir. Öğrenilmiş güçlülük kavramı, davranış tedavileriyle alakalı yapılmış ilk çalışmalarda kendini denetleme becerileri ile açıklanmaktadır ve bu yetenekler Rosenbaum'un ortaya koyduğu Kendini Denetleme Ölçeği ile araştırılmaktadır. Bu konuya olan alakasının Rosenbaum (1980) başlangıç aşamalarında kullandığı "kendini denetleme" kavramını daha da ilerletip, onun bir uzantısı olarak "öğrenilmiş güçlülük" kavramını oluşturmuştur. Öğrenilmiş güçlülük kavramının Rosenbaum'a göre, kendini denetlemenin tersine, içsel arzuların kendi kendine sınırlanması gibi bir anlamı bulunmaz (Rosenbaum, 1980).

Öğrenilmiş güçlülük kavramının, Staats'ın (1975) davranış repertuarı kavramı ile de benzerlikleri vardır. Kişilerin Staats'a göre (1975), şartlanma ilkeleri doğrultusunda geliştirdikleri bazı yetenekleri bulunur, bu da davranış repertuarını oluşturmaktadır. Rosenbaum (1983) ise, "öğrenilmiş güçlülüğün" bir davranış repertuarı olarak yalnızca koşullanma ile değil, modelle öğrenme ve eğitim ile de kazanıldığını savunmaktadır. Öğrenilmiş güçlülük kavramı Rosenbaum'a göre (1983), duyguların, acının ve arzu edilmeyen düşüncelerin kontrolünde kullanılan bilişsel bir yetenektir, entelektüel ve sosyal güçlülük anlamına gelmemektedir. Öğrenilmiş güçlülük kavramını tanımlarken, olayların kontrolünden ziyade, bunların istenmeyen etkilerinin değerlendirilmesine dikkat çekilmiştir (Rosenbaum, 1983). Öğrenilmiş iyimserlikten farklı olarak, bir tepkinin öğrenilmiş güçlülük kategorisine olabilmesi için;

- Ağrı, anksiyete şeklinde hedef davranışı sınırlandıran bir içsel olay tarafından meydana gelmesi,
- Yaşanan olayların hedef davranış üstündeki karıştırıcı etkisini sınırlandırmak amacıyla olması gerekir (Rosenbaum, 1980).

Öğrenilmiş güçlülük kavramı, stresli yaşam olaylarında içsel olayların kendini düzenlemesinin gerekli olan özel becerilerin varlığını vurgulamaktadır. Stres içerisinde, kendini düzenleme işlemi üç aşamada olmaktadır. Bu aşamalar; ifade etme, değerlendirme ve eylemdir (Dağ, 1992).

Temelini, Staat (1968)' in kişilerin sahip oldukları temel davranışlar veya kişisel davranış repertuarı, Bandura' nın sosyal öğrenme ve öz yeterlilik konusunda yaptığı çalışmalar (1977a;1977b) ile yine Bandura ve Kanfer (1977)' in öz kontrol çalışmalarının oluşturduğu öğrenilmiş güçlülük kavramı ilk olarak Meichenbaum (1977) tarafından uygulanan stres asılama programında kullanılmış ve bir davranış örneği olarak açıklanmıştır. Meichenbaum' a (1977) göre, öğrenilmiş güçlülük stresle basa çıkmada, öğrenilmiş bir yetenek, kişinin kendine olan inancının bir derecesi, algılama ve tutumdur.

Kişilere stres yaratan yaşam olaylarıyla bilişsel ve davranışsal yetenekleriyle basa çıkabilmelerinin olanaklı olduğuna dair bilgi verilen stres asılama programının:

1. Bireyin uyumsuz düşünce, imge, duygu ve davranışlarıyla ilgili olarak kendini izleyebilme,

2. Sorun çözme yeteneği,

3. Kendini denetleme yeteneği ve duyguların düzenlenmesi, gibi üç boyutunun olduğunu belirten Meichenbaum öğrenilmiş güçlülük için bu boyutların gerekliliğini belirterek, uyguladığı programla stres yaratan yaşam olaylarına karşı bireylerin, bilişsel ve davranışsal yeteneklerle basa çıktıklarını (Meichenbaum, 1977;Meichenbaum, 1985), öğrenilmiş güçlülük davranışları gelişmiş olan katılımcıların yönetilebilir ölçüdeki stresli durumu kontrol altında tutmada başarılı olduklarını, bireylerin fobik durumlarla basa çıkmada, sınavların stres yaratıcı ortamında veya dışı koltuğunda yaşadıkları stres durumuyla basa çıkmada öğrenilmiş güçlülük davranışlarının etkili olduğunu bildirmiştir (Meichenbaum, 1977).

Rosenbaum, öğrenilmiş güçlülüğün, bilişsel yapının uyum fonksiyonunu etkilediğini vurgulamaktadır (Rosenbaum, 1990).Rosenbaum (1980)'a göre bir bilişsel becerinin öğrenilmiş güçlülük olabilmesi için dört boyutunun bulunması gerekmektedir:

1. Kişinin kendi düşünceleriyle, duygusal ve fizyolojik temelli tepkilerin kontrol edilmesi,

2. Program yapma, problemi isimlendirme, gerekli seçenekleri değerlendirilip neticeyi ön görme gibi sorun çözme stratejilerinin aşamalarının kullanılması,

3. Yüksek hedeflere varabilmek amacıyla, bir an önce ulaşılabilecek ödülün ya da doyumun ötelenmesi,

4. Kişinin içsel olaylarla alakalı bütün bu davranışları gerçekleştirebilmebecerisine olan inancıdır.

Zauszniewski (1995)' nin, özkontrol, özyönlendirme ve özetkililikten oluştuğunu belirttiği güçlülüğün bir ögesi olan özkontrol davranışının, Rosenbaum'a göre onarıcı, yenileyici ve yaşantısal olmak üzere 3 fonksiyonu bulunmakta ve bu fonksiyonların birbirinden ayrılmadan birlikte düşünülmesi gerekmektedir (Rosenbaum 1983;1990).

Onarıcı özkontrol davranışın fonksiyonu, bireyin amaca yönelik çabasında bozucu etkide bulunan istenmedik içsel yaşantılarının etkisinden kurtulup normal fonksiyonlarına dönebilmesini sağlayabilmektir (Rosenbaum, 1990).

Yenileyici özkontrolde ise, bireyin olumsuz sonuçlar doğuran alışkanlık ve davranışlarını terk ederek bunların yerine yeni davranışlar geliştirmesidir. Bireyin kendisinin geliştirdiği bir durumdur ve dıştan gelen tepkilerden pek etkilenmemektedir. Her iki özkontrol davranışının fonksiyonu birbiriyle kesişmekte olup ayrı düşünülmemesi gerekmektedir (Rosenbaum, 1990).

Yaşantısal özkontrolün fonksiyonu ise, herhangi bir değişim çabası olmaksızın ya da değişimden kaçınma olmaksızın geçici olarak yeni yaşantılara açık olunmasıdır (Rosenbaum, 1988).

Rosenbaum, öğrenilmiş güçlülüğü onarıcı ve yenileyici öz kontrol davranışlarını yapabileceğine olan inancı ve özkontrol yeteneği davranışlarından oluşan repertuar olarak açıklamakta ve özkontrol sürecinde başvurdukları yeteneklerin kaynağını oluşturmakta olan öğrenilmiş güçlülük, bireylerin bu yeteneklerini ne zaman ve niçin kullanacaklarını açıklamasıyla, Kanfer' in kendini düzenleme modelini tanımlamaktadır (Rosenbaum, 1983). Rosenbaum, basa çıkma sürecinde kendini düzenlemenin gerektiğini vurgulayarak bunun betimleme,

değerlendirme ve hareket olmak üzere 3 asmadan geçerek gerçekleşebileceğini belirtmektedir (Rosenbaum, 1988).

Betimleme aşamasında: Birey kendisinden veya çevresinden kaynaklanan stres yaratan durumu kişisel olarak algılayıp bilinçli bir şekilde duygusal veya bilişsel olarak karşılık verir. Değerlendirme aşamasında: Bireyler bilinçli olarak, ilk aşamada ortaya koydukları otomatik tepkilerinin sonucunu değerlendirirler. Bu aşama Lazarus ve Folkman'ın (1984) tanımladıkları basa çıkma stratejilerinin 1. ve 2. bilişsel değerlendirme aşamasına benzemektedir. Birey 1. aşamada hedefe ulaşmada kendisini engelleyen durumun istenilir mi, yoksa tehdit edici mi olduğunu değerlendirir ve sonuçta durumun tehdit edici, bozucu etkisi olmadığı anlaşılırsa birey önemsememe tepkisiyle, kendini denetleme davranışlarını sonlandıracaktır. Eğer karşılaştığı durumun olumsuzluğuna karar verirse o zaman da durumun olumsuz yönlerini olabildiğince en aza indirip, olumlu yönlerini en yükseğe çıkartabilmek için her şeyi değerlendireceği 2. bilişsel değerlendirme aşamasına geçerek basa çıkma davranışları sergilemektedir ki (Lazarus ve Folkman, 1984), bu durum aynı zamanda Rosenbaum'un tanımladığı kendini düzenlemenin 3. s. olan hareket aşamasının açıklaması (Rosenbaum, 1988) olarak kabul edilmektedir. Betimleme veya değer biçme aşamalarında kişinin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülük davranış dağarcığı daha az etkili olurken, stres yaratan durumla basa çıkma sürecinde kullanılan bilişsel ve duygusal tepkilerden oluşan hareket aşamasında etkisi daha fazla görülmektedir (Rosenbaum, 1988).

Rosenbaum ve Ben-Ari (1985), yaşamsal olayların kolay ve alışılğıeldik şekilde yapılabildiği durumlarda özkontrol davranışlarının ortaya çıkmadığını ancak, alışılmadık şartlarda, daha zor durumlarda özkontrol yeteneğine gereksinim duyulduğunu belirtmektedirler.

1.2.1. Öğrenilmiş Güçlülük Kavramının Gelişim Aşamaları

Öğrenilmiş güçlülük kavramının gelişiminde daha önce yapılmış olan bilimsel nitelikteki bazı çalışmaların temel oluşturduğu görülmektedir. Temel davranış repertuarı veya kişilik repertuarı terimlerini de kapsamakta olan öğrenilmiş güçlülük kavramından önce, Staats'ın (1975) yaptığı çalışmalarında bireylerin, yaşantılarının sonucunda koşullanma yoluyla öğrenip (Staats,1968), çevreye karşı gösterdikleri, farklı yeteneklerin bir araya gelmesinden oluşmuş, kişisel bir yapı

anlamında davranış repertuarlarının olduğunu, bireylerin temel davranışlarını veya kişisel davranış dağarcığını oluşturan (Staats,1968) ve öğrenilmiş olan bu yeteneklerin dilsel-bilişsel, duygusal- güdüsel ve algısal-motor olarak üç bölüme ayrıldığını belirtmiştir (Staats,1975).

Kanfer (1980) ise öz kontrol davranışlarından bahsederek, öz kontrolün kendini düzenleme davranışı kapsamında düşünülmesi gerektiğini belirterek, geliştirdiği etkileşimsel modelinde (Kanfer, 1970) bir davranışın ortaya çıkmasında:

1. Duruma bağlılık,
2. Kendiliğinden oluşum,
3. Biyolojik değişkenlerin etkisinin bulunduğunu belirtmektedir.

Kanfer (1980), öz kontrol davranışın amacının, bireylerin istedik hedef davranışa ulaşmasını engelleyecek, kişinin kendisinin geliştirebileceği olumsuz faktörlerle başa çıkması olduğunu belirtmiştir (Kanfer ve Gaelick-Buys, 1991). Bireylerin karşılaştığı istenmedik yaşam olaylarının bozucu, engelleyici etkisi karşısında öz kontrol davranışlarının kendiliğinden ortaya çıktığını söyleyen Kanfer (1986), öz kontrolün bir kişilik özelliğinden ziyade bireylerin özel durumlarda kullandıkları davranış tarzı olarak değerlendirerek, öz kontrolün kendini düzenlemenin özel bir durumu olduğunu, bireylerin genellikle sahip oldukları davranışlarla kendini düzenleme sürecine başvurduklarını söylemiş ve kendini düzenleme sürecinin bireyin,

1. Kendi içsel olaylarını izleyebilme,
2. Kendi değerlendirmesini yapabilme,
3. Kendini destekleme gibi üç aşamada meydana gelebileceğini belirtmiştir.

Kanfer gibi Bandura' da bireyin kendi davranışlarını düzenlemesi ile ilgili etkileşimsel bir model geliştirmiştir (Bandura, 1977). Özyeterlilik kavramı üzerinde temellendirilen Bandura' nın modeline göre kendini düzenleme, dıştan gelen etkilere karşı bireylerin, sahip oldukları düşünce, duygu, motivasyon ve hareketlerini kontrol etmek amacıyla harekete geçmesi olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1989).

Bandura, içsel bir kontrol mekanizması olarak, davranışların ortaya konmasını etkileyen kendini düzenleme özelliğinin, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu ortaya çıktığını (Bandura 1977a) bilişsel davranış değişimi kapsamında ileri sürdüğü (Keskin ve Orgun, 2006) özyeterliliğin ise kendini düzenleme davranışının önemli belirleyicisi olduğunu belirtmiştir (Bandura, 1977b).

Bireyin bir görevi başarıyla yerine getireceğine dair kendisine olan inancı olarak tanımlanan özyeterlilik inancı (Bandura, 1982) Bandura tarafından, davranışların ve davranış değişikliklerinin ana belirleyicisi olarak düşünülmektedir (Kurbanoglu, 2004). Bandura, bireylerin sahip oldukları öz yeterliliklerinin çok boyutlu, dinamik yapıda bir kişilik özelliği olduğunu belirtmektedir (Korkmaz, 2003). Öz yeterlilik bireylerin yaşam olaylarını kontrol etmede gereksinim duydukları güdüsel, bilişsel, davranışsal kaynakları kullanabilmelerinde, yeteneklerine olan inançlarıdır (Mutlu, 2003).

Öğrenilmiş güçlülüğün bir boyutu olan, bireylerin bir engelle veya hoşlanılmayan bir yaşam olayıyla karşılaştığında, basa çıkmak için ne kadar çaba sarf edeceğini ve bunu ne kadar sürdürebileceği ile ilgili olan Bandura'nın öz yeterlilik teorisi (1977b), Rosenbaum'un öğrenilmiş güçlülük teorisiyle oldukça ilişkili ve biri diğerini tamamlar niteliktedir. Öğrenilmiş güçlülük bireyin bir görevi yapabileceğine olan inanç algılamasını ifade etmektedir (Bandura, 1997).

Kişilerin stresli bir durumla etkili bir şekilde basa çıkıp çıkamayacaklarına olan inancı olarak ifade edilen özyeterlilik inancının da öğrenilmiş güçlülükten etkilendiğini belirten Rosenbaum (1990), kişilerin yeni bir durumla karşılaştıklarında öz yeterlilikleriyle değerlendirme yaptıklarını, öğrenilmiş güçlülük davranışlarını başarıyla kullandıklarında ise öz yeterlilik inançlarının arttığını belirtmektedir (Rosenbaum ve Ben-Ari Smira, 1986).

1.2.2. Öğrenilmiş Güçlülüğün Etki Alanları

Rosenbaum' a göre (1990) kişinin sahip olduğu öğrenilmiş güçlülüğü, fiziksel ağrı, korku davranışları, olumsuz algılamalar, kaygı gibi rahatsız edici içsel olayların bozucu etkisiyle basa çıkmada önemli bir faktördür. Ancak öğrenilmiş güçlülük bu içsel olayların tamamen yok edilmesi gibi bir çabayı ifade etmemekte fakat bunların kişinin davranışları üzerindeki istenmedik etkilerinin olabildiğince en aza indirgenmesini amaçlamaktadır (Rosenbaum, 1983). Öğrenilmiş güçlülüğün sağlık

alanındaki kritik önemini belirten Rosenbaum (1990), yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyine sahip bireylerin, sağlıklılık davranışlarına engel olabilecek kişisel özellikleriyle basa çıkmada daha başarılı olduklarını (Rosenbaum, 1988), ayrıca öğrenilmiş güçlülük seviyesi yüksekliğinin acı veren uyarıcılara karşı dayanıklılıkta, düşük öğrenme güçlülüğüne göre daha etkili olduğunu belirtmektedir (Rosenbaum,1980). Normal koşullarda bir sağlıksızlık durumu ortaya çıktığında, kişinin eski sağlığına kavuşabilmesi için alışlagelmiş davranışlarını terk ederek iyilik halinin devam etmesini sağlayacak davranışları benimsemesi gerektiğini vurgulayan Rosenbaum (1990), sağlıklılık hali davranışlarının, kişisel olarak özkontrol yeniden sağlanmadıkça öğrenilemeyeceğini ve ancak özkontrolle yeni davranışların edinilmesinde engel oluşturan alışkanlıkların ortadan kaldırıp, yeni davranışların edinilebileceğini belirtmektedir (Rosenbaum, 1989).

Bazı deneysel çalışmalarında öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek olan bireylerin zorlandıkları görevlerle karşılaştıklarında, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri düşük olanlara göre daha fazla çaba sarf ettiklerini gören (Rosenbaum ve Ben-Ari, 1985) Rosenbaum, stresli bir durum karşısında öğrenilmiş güçlülük düzeyi yüksek olanların, düşük olanlara göre daha fazla öz kontrol davranışı gösterdiklerini belirtmektedir (Rosenbaum,1988). Yapılan diğer araştırmalarda da, yüksek öğrenilmiş güçlülük düzeyindeki bireylerin kendilerini tehdit eden, zorlayan durumlar karşısında, düşük düzeydeki öğrenilmiş güçlülüğe sahip kimselere göre, durumla basa çıkmada daha donanımlı oldukları görülmüştür (Carey ve diğerleri,1990; Clanton ve diğerleri, 1992; Zauszniewski, 1994).

Öğrenilmiş güçlülüğün işlevselliği ile ilgili alan yazın incelendiğinde, çalışmaların çoğu yetişkin ve sağlık konularında yapılmışken bunun yanında çocuklarla ilgili araştırmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Oysa öğrenilmiş güçlülüğün çocuklarda ki etkisinin bilinmesi adına bu oldukça önemli bir durumdur (Chang, 2004).

1.3. Ebeveynlik Stilleri

Burns (1979)'a göre bir çocuğun etrafındaki en önemli kişilerebeveynleridir. Bundan dolayı en önemlietken çocuğun ebeveynlerinin onunla ilgili görüşlerini ne şekildehissettiğidir. Ebeveynler çocuklarına olumlu öz saygıyı elde edebileceği bir yer yaratmakarzusu içindeyseler, ona karşı takındıkları tutumları önemsemeli ve bunların çocuk tarafından nasıl görüldüğünü önemsemelidirler (Güneysu ve Bilir, 1988).

Günümüzde çocuk gelişimi, eğitimi ile alakalı gerçekleştirilen birçok araştırma ebeveyn davranışları incelenmiştir. Ebeveynler çocuğun sağlıklı büyümesinde çok önemli rol üstlenmekle birlikte toplumun değişim ve gelişimine fayda sağlayan etkin birer katılımcıdır (Aksoy ve ark., 2009).

Baumrind'in çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin kuramsal yaklaşımı alandaki çalışmalara öncülük etmiştir. Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) ise geliştirdikleri Ana baba tutumları farklı araştırmacılar tarafından farklı kategorilere ayrılarak incelenmeye çalışılmıştır. Ancak hepsinin ortak noktalarına bakıldığında, bunların çocuğa gösterilen ilgi, kabul ve kontrol çerçevesinde belirlendiği görülmektedir. (Ceral ve Dağ, 2005).

Geleneksel açıdan bütün sosyal gelişim araştırmacıları Milnitsky ve arkadaşlarına göre (2006) anne baba stil ve uygulamalarının çocuk ve gençleri ne şekilde etkilediği ile alakadar olmaktadır. Anne babaların çocuklarının gelişiminde gerçekleştirdiği stratejiyi anlamak amacıyla araştırmacılar anne babalık stili ile ebeveynlik uygulamaları arasında bir değişim yapılması gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Ebeveynlik stili Darling ve Steinberg'in iddia ettiği bir araya getirilmiş modele göre çocukla iletişim kurmaya yönelik tutumların hepsi, kısacası çocukla anne baba arasındaki ilişkinin yansıması ve niteliği, ebeveyn ile çocuk arasında duygusal bir ortam yaratmaya yönelik tüm anne baba davranışları olarak açıklanmaktadır. Buna ek olarak ebeveynlik stillerinin kültürel farklılıklara daha duyarlı olduğu vurgulanmaktadır. Ebeveynlik stilini meydana getiren ebeveyn davranışları, ebeveynlik görevlerini yerine getirmeye karşılık gelen hedef yönelimli davranışlar olabileceğinin yanı sıra, ebeveynin çocukla olan iletişimde kullandığı mimikler, duygularını dile getirme gibi hedef yönelimli olmayan davranışları da kapsamaktadır (Aksoy ve ark., 2009).

Ebeveynlik uygulamaları ise belirli içerik ve sosyalleşme hedefleriyle açıklanan davranışlar bütünüdür. Ebeveynlik uygulamaları Lee, Daniels ve Kissinger'e göre (2006) spesifik alanları ve hedef yönelimli ana baba davranışlarını kapsamaktadır, ebeveynlik stillerinin ise özellikle disipline ait çıktılar ile ilişkisinin olması zorunlu olmamaktadır. Ebeveynlik uygulamalarını Hart ve arkadaşları da (1998) belirli bir ortamda ve durumda ebeveynlerin çocuklarını akademik ve spor ile alakalı bir dalda veya sosyal yeterliğe ulaştırma da kullandıkları stratejiler olarak açıklamaktadır. Mesela, çocukla beraber futbol maçına, okul faaliyetlerine katılmak, çocuğun arkadaşları hakkında sualler sormak, çocuk ile müze ve sanat galerilerini gezmek, çocuğun ödevlerine yardım etmek yapılandırılmış birer ebeveynlik uygulaması olarak farz edilmektedir. Sosyal yeterliliğe ulaşma olarak ebeveynlik uygulamalarına bakıldığı zaman eğer sosyal yeterliğin hedefinde okul başarısı bulunuyorsa, ebeveynlik uygulamaları ev ödevi yapmada çocuğa yardımcı olma ve okul etkinliklerine katılma şeklinde şekillenir (Darling ve Steinberg ,1993).

Anne baba tutumları ile ilgili olarak Adler; çocuğun cesaretli ve topluma yönelik olarak yetişmesi ve hayatını yapıcı çabalar üzerinde kurmayı öğrenebilmesi için, anne babanın çocuğa sevgi vermesi, girişim yeteneğini ve özgüvenini kazanabilmesi için onu desteklemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuğun sağlıklı kişilik gelişimi için çevresindeki en önemli kişiler olan anne babasının desteğine ihtiyacı vardır (Öztürk 1990, Gençtan 2003).

Algılanan ebeveynlik stilleri, Young ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen bir kavramdır. Young ve arkadaşlarına (2009) göre, kişilerin yetişkinliklerinde sağlıklı ve uyumlu olabilmeleri için, evrensel olan bazı temel duygusal gereksinimlerinin çocukluk döneminde karşılanması gerekmektedir. Bunlar, diğerlerine güvenli bağlanma, kimlik algısı, otonomi, duyguların ifade edilmesi, spontan olma ve oyun olarak açıklanmıştır. Bu gereksinimler kapsamında yazarlar erken dönem yaşantıların ve erken dönemde bakıcı ile(örneğin aile) kurulan iletişimin önemli rolünün olduğundan dile getirmiştir. Çünkü çocuğun ailesine ilişkin temsilleri, yani şemaları, dünyaya ilişkin temsillerinin temelini (erken dönem uyumsuz şemalar) de oluşturmaktadır (Çolakoğlu, 2012). Bu durumda, kişinin hayatının ileriki zamanda uyumsuz şemaları aktive olduğunda, ebeveynler ile yaşanan bir durumun benzeri yaşanmış olmaktadır. Her ne kadar şemaların

gelişimden okul hayatı, yaşlılarla iletişim, yaşanan sosyal çevre gibi değişkenlerin etkisi olsa da, bu şemalar ebeveynler ile kurulan iletişim sonucu oluşan şemalar kadar güçlü, dayanıklı (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008) ve sabit değildir. Bir örnek vermek gerekirse, devamlı olarak ebeveynleri tarafından eleştirilen bir çocuk, eksiklik inancı geliştirebilmekte ve çocuğun bütün dünyasını bu inanca göre şekillendirmesine sebep olunabilir. Eğer bu inanç şartların değişmesinin kaçınılmaz olduğu yetişkinlik döneminde de devam ederse, kişinin psikososyal pek çok faktör açısından yaşamını etkileyebilir. Mesela bu kişi reddedilme korkusu ile yakın ilişkilerden kaçınabilmekte, bu kaçınma davranışı da onu sosyal izolasyona itebilmekte, bunun sonucu kişi psikolojik bozukluk geliştirebilmektedir (Soygüt ve Çakır, 2009a).

Ebeveyn tutumu ve çocuk yetiştirme modelleri Kulaksızoğlu (2002)' na göre içinde bulunulan topluma ve kültürüne göre değişiklikler gösterdiği gibi, var olan topluma ait aileler arasında da değişiklikler gösterdiği gözlenmektedir. Sosyoekonomik grupların hepsi kültürüne ve kendi değerler sistemine sahip olduğu varsayılırsa bir toplumda, değişik sosyal sınıflardaki anne-babaların çocuklarını yetiştirirken farklı tutum ve davranışlarda bulunacakları düşünülebilir. Çocuk yetiştirme yöntemleri Yeşilyaprak (1988)'a göre, çok önemlidir. Ebeveynler ve çocuk arasındaki etkileşimin; çocuğun davranışlarını biçimlendirmekle beraber ilerideki davranışları üzerinde de etkisi bulunur (İkizoğlu, 1993).

Ebeveynlerin verdiği destek ve baskı hakkında yapılan araştırmalarda, ebeveyn davranışlarının iki önemli boyutunun bulunduğu ve bunların pek çoğunun sosyal yeterliliği üzerindeki etkilerinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda, ilköğretim aşamasındaki çocukların algıladığı ebeveyn ilgisi ve desteği ile çocuğun benlik saygısı arasında olumlu açıdan ilişki tespit edilmiştir (İkizoğlu, 1993).

1.3.1. Anne-Baba Tutumuna İlişkin Öne Sürülen Modeller

Gelişim psikolojisinde çocuk yetiştirme tutumlarıyla ilgili olarak yapılan çalışmalar çok eski tarihlere dayanmaktadır. Çok genel anlamda, anne-baba tutumu, iletişimde bulunulan çocuğa yöneltilen tutumların ve davranışların bütünü olarak tanımlanır. Bu bölümde anne-baba tutumu kavramı, Psikodinamik ve Davranışçı

Model, Baumrind'in Sınıflaması ve Maccoby ve Martin'in Modeli çerçevesinde incelenmiştir (İkizoğlu, 1993).

1.3.1.1. Psikanalitik Model

Bu model gelişimin temel unsurlarının biyolojik olduğunu ve ebeveynlerin beklentileri ile toplumsal istekler arasındaki çatışmanın kaçınılmaz olduğunu öne sürmüşlerdir. Libidinal gereksinimleri ile aile çevresi arasındaki ilişkinin çocuğun gelişimindeki kişisel farklılıkları belirlediği düşünülmektedir. Bu yaklaşımı benimseyen araştırmacılar anne baba-çocuk arasındaki duygusal ilişkiyle ve bu ilişkinin çocuğun psikoseksüel, psikososyal ve kişilik üstündeki etkisiyle alakadar olmuşlardır (Dönmezler, 1999).

1.3.1.2. Davranışçı Model

Bu yaklaşıma sahip araştırmacılar, yakın çevreden alınan pekiştirecin çocuğun gelişimini ne türde şekillendirdiği ile alakadar olmuşlardır ve davranışın tutumdan daha mühim olduğunu öne sürerek, ebeveyn tutumlarını ebeveynlerin davranışlarına göre gruplara ayırmışlardır. Gelişim süreci içerisinde çocuğun kişisel farklılıkların çocuğun içerisinde olduğu öğrenme çevresindeki farklılıkları yansıttığı varsayılır. Bu modele göre anne baba stili bu çevreyi tanımlayan davranış örüntülerini kapsamaktadır. Psikodinamik ve davranışçı model çocuğun sosyalleşmesinde, anne babanın inançlarının ve çocuğun doğasının ebeveyn davranışlarının en önemli belirleyicileri olduğu düşüncesindedirler (Dönmezler, 1999).

1.3.1.3. Baumrind'in Sınıflaması

Çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin Baumrind'in (1971) sınıflaması bu alanda yapılan çalışmalara kuramsal bir temel oluşturarak öncülük etmiştir. Baumrind (1968) okulöncesi dönemdeki çocuklarla ev ortamında yaptığı gözlemlerinde ve laboratuvar çalışmalarında ebeveyn-çocuk etkileşimini incelemiştir. Baumrind'in anne-baba tutumu kavramı, bir ebeveyn olarak ebeveynin sahip olduğu değerler, inançlar ve göstermiş oldukları davranışlardır. Ebeveyn tutumu ile alakalı Baumrind (1971) çocuk yetiştirme hakkında 4 boyut öne sürmüştür. Bunlar ebeveynin kontrolü, ebeveyn-çocuk iletişiminde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım-destektir (Dönmezler, 1999).

1.3.2. Ebeveynlik Stillерinin Türleri

Araştırmacılar yapılan çalışmalardan yola çıkarak, açıklayıcı, otoriter, ilgisiz-kayıtsız ve izin verici olmak üzere yaygın dört ebeveyn tutumunun olduğunu belirtmektedirler (Ceral ve Dağ, 2005).

1.3.2.1. Demokratik Ebeveynlik Stili

Demokratik ebeveynler ise çocuklarını bir birey olarak kabul eder ve çocuklarından olgun davranış beklerler. Bunun yanı sıra kurallara karşı çocukların gerekli durumlarda kurallara uymasını beklerler. Demokratik ebeveynler samimi ve ilgilidirler, sabırlı ve duyarlı bir şekilde çocuklarına kulak verirler, aile içinde verilecek olan kararlarda çocuklarının görüşlerine değer verirler. Böyle ailelerde çocuk yetiştirmede akılcı ve demokratik bir yaklaşım yolu benimsenir, ebeveynin ve çocuğun hakları göz önüne alınır (Ceral ve Dağ, 2005).

Çocuğa karşı Sezer ve Oğuz (2010)'a göre şartsız sevgi ve saygının gösterildiği, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine karşı duyarlı olduğu, yaşına göre çocuğun kendisi ile ilgili bazı kararları almasına teşvik edildiği, çocuğun görüşlerine değer verildiği, tutarlı, kararlı ve güven verici ebeveynlik stili demokratik ebeveynlik stilidir (Gönen, 2014).

Demokratik ebeveynlik stili, çocukların kişilik gelişimi için en uygun olan tutumdur. Bu tutumu faaliyete geçiren ana babalar çocuklarını hem denetler hem de onların ihtiyaçlarının karşılanmasına olanak tanırırlar. Anne babaların davranışları, birbiriyle tutarlı, kararlı ve güven vericidir. Belli sınırlar içinde çocukların bazı davranışları yapmalarına izin verilir ve böylece onların sorumluluk duygusunun gelişmesine uygun ortam hazırlanmış olur (Özdemir ve ark.,2012).

Ebeveynlerdeki demokratik tutumda Dönmezer (1999)'a göre denetim ve duyarlılık birbiri ile uyumlu ilerlemektedir. Çocukların uyması gereken kurallar onlarla beraber tespit edilmekte, bu kuralların çocukların gelişim düzeylerine ve yaş özelliklerine uygun olması önemsenmektedir. Çocuklar kurallara uymadığı takdirde onlara bedensel ve duygusal şiddet barındırmayan yaptırımlar uygulanmakta, net sınırlardan ziyade çocuğa seçme şansı sunulan seçenekler verilmektedir. Ebeveynler ile çocukları arasındaki ilişkiler sevgi ve hoşgörü temelinde olmaktadır. Ebeveynler çocuklarına engelleyici olmamakta, uygun hudutlar içerisinde onlara özgürlük sunmaktadırlar (Gönen, 2014).

1.3.2.2. Otoriter Ebeveynlik Stili

Otoriter ebeveynler, çocuklarına karşı koydukları kurallara çocuklarının koşulsuz itaat etmelerini ve kurallara uymalarını beklerler. Bu tarz bir tutuma sahip ebeveynler, çocukların koyulan kurallara uymaması durumunda ceza yöntemine başvururlar ve onlarla görüş alışverişine girmezler, kendi söylediklerinin sorgusuz sualsiz kabul edilmesini isterler (Ceral ve Dağ, 2005).

Sezer ve Oğuz (2010)'a göre otoriter ebeveynlik stili ise çocuklarının gelişim seviyelerinin, kişilik özelliklerinin ve arzularının dikkate alınmadığı, kendilerinin arzuladıkları doğrultuda davranılmasının beklendiği, çocuğun ana babanın istediği gibi davranmadığında sık sık ceza aldığı otoriter ebeveynlik stildir (Gönen, 2014). Otoriter tutumun çocuklarda bağımsız kişilik gelişimini engellediği, bilhassa erkek çocuklarda saldırganlık seviyesini arttırdığı ve benlik saygısı seviyesinin düşürdüğü görülmektedir (Sezer, 2010).

Ebeveynlerin çocuklarının ergenlik evrelerinde, aşırı otoriter ve baskıcı olmaları, kimlik karmaşası yaşayan ergenin zorluk yaşamasına neden olmakta, kendine güven duymamasına, kendisini değersiz görmesine yol açmaktadır (Tuzgöl, 1998).

Böyle bir aile ortamında büyüyen çocukların, sosyal ilişkilerinde problemler olmaktadır. Bunun yanı sıra bu çocuklar sevgi ve merak duygularından da eksik olmakta, maruz kaldıkları aşırı baskı, suçlama ve disiplin neticesinde, kendilerini yetersiz, sınırlandırılmış ve şaşkın algılamaktadırlar. Çocuk bu tutumla karşılaşmış olduğunda, reddedilme ve sınırlandırılma sebebiyle, kendini suçlama ve suç işleme yatkınlığında da olabilmektedir, bahsedilen özellikler de etkisini en fazla ergenlik döneminde belli etmektedir (Humpyres 1998, Gazeloğlu 2000, Kehale 2002).

1.3.2.3. Koruyucu/İstekçi Ebeveynlik Stili

Sezer ve Oğuz (2010) son olarak koruyucu/arzucu ebeveynlik stiline ise çocuklar ana babaları tarafından aşırı korunur ve gözetlenir. Her konuda çocuklara gerektiğinden fazla müdahale ederek, onların kendilerine yeter hale gelmeleri ve kendilerine güvenmesini öğrenmelerini engellenir. Çocukların yapabileceği pek çok şey ana baba tarafından yapıldığı için çocukların yaşayarak öğrenmelerinin önüne geçilmiş olur. Tola (2003)'ya göre, aşırı koruyucu tutumu benimseyen ebeveynler,

çocuklarına yeterli olacağından daha fazla kontrol ve ilgi yaşatmaktadır. Çocuklar bundan dolayı, güvensiz ve duygusal problemleri olan kişiler olmakta, bu bağımlılıkları bütün yaşamları süresince onlara etki etmektedirler (Gönen, 2014).

Genellikle bu tutum tek çocuğu bulunan veya başka çocuğu olan ailelerde görülmektedir. Ebeveynler bu stilleri nedeniyle çocuğa kendi gücünü olgunlaştırma fırsatı vermemekte, bundan dolayı da çocukta kendini savunma yeteneği gelişmektedir. Bu tutumla büyütülen çocuklar başka bireylere karşı fazla bağımlılık, hayal kırıklıkları ve isyankâr davranışlarda bulunmaktadırlar (Tuzgöl, 1998).

Çocuk böyle bir tutumun benimsendiği ortamda büyüdüğü zaman, dayanıksızlık, kararsızlık şeklindeki kişilik özelliklerini benimseyebilmekte, duygularını kontrol edememekte, sorumluluk duyguları olgunlaşmamaktadır (Gazeloğlu 2000, Yavuzer 2000).

1.3.2.4. İhmalkâr Ebeveynlik Stili

Bu stile sahip anne babalar çocuklarının gereksinimlerini önemsemazler. Ebeveynler bu stile sahip ise, çocuklarından istekleri düşük ve çocukları ile iletişimleri zayıf olur. Genellikle çocuklarının yalnızca az düzeyde fiziksel ihtiyaçlarını giderirler (Gönen, 2014).

Son zamanlarda yapılan çalışmalarda daha spesifik sonuçlar elde edilmiş, ebeveynler tarafından kabul edilmeyen veya aşırı koruyucu tutuma maruz kalmanın bir çok kişisel değişkenin yordayıcısı olduğu yönünde bulgular ortaya çıkmıştır. McClun ve Merrell (1998) ergenler ile yürüttükleri çalışmada ebeveynlerini demokratik olarak algılayan ergenlerin olumlu kendilik algısı geliştirdikleri ve olumlu sosyal-duygusal gelişim gösterdikleri ortaya çıkarken, fazla izin verici ve otoriter olarak algılayan kişilerin ise olumsuz kendiliğinde algısı geliştirdikleri ortaya çıkmıştır. Muris, Meesters ve Van der Berg (2003)'in yürüttükleri çalışmada da ebeveynlerini duygusal sıcaklık bakımından yoksun, kabul edilemez ve aşırı koruyucu algılayan ergenlerin ihmalkar, agresif ve suça yatkın oldukları analiz edilmiştir. Koydemir ve arkadaşlarının (2009) Türkiye'de üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada ise ebeveynlerinden kabul edici davranış görme özsaygı geliştirmeyi yordarken, sıkı disiplin görme olumsuz değerlendirilme korkusunu yordamaktadır (Çolakoğlu, 2012).

Cheng ve Furnham (2000)'e göre özellikle kişi tarafından ana figürünün başka stillerde algılanışının kişisel gelişime etki ettiği gözlenmiştir. Buna göre anneden algılanan ebeveynlik stiline babadan algılanan ebeveynlik stiline kıyasla mutluluk, kendilik saygısı ve benlik özelliklerini yordadığına dair çalışmalar yer almaktadır. Chan ve Chan (2005) üniversite öğrencileri ile yürüttükleri çalışmada kişilerin annelerini, babalarına kıyasla daha sözü geçen kişi olarak algıladıklarını ifade etmiş, bunu da ana ile daha yakın ilişkilerin kurulmasına bağlamıştır.

Şema terapi kapsamında ise algılanan ebeveynlik stilleri şu şekilde ele alınmaktadır; algılanan ebeveynlik ölçeği sorulara sunulmakta ve danışan tarafından cevaplanması sonucu ölçek değerlendirilmeye alınmaktadır. fazla puan verilen özellikler ebeveyn ile ilgili olumsuz erken yaşantılara işaret ettiğinden, kişi terapi sürecinde bu yaşantılar bağlamında değerlendirilmektedir. Bu sayede danışanın negatif şemalarına ilişkin bilgi elde edilmektedir, terapi evresinde sorana ait bir formülasyon ve tedavi planı oluşturulmaktadır (Soygüt ve ark., 2008).

1.3.3. Anne baba tutumunun çocuklar üzerine etkileri

1.3.3.1. Otoriter tutum etkisi

Bu tutum içerisindeki ebeveynler çocuktan sonuna kadar itaat bekler. Çocuğun sözel iletişimine izin vermezler, beklenti ve emirlerinin itiraz etmeden yerine getirilmesini beklerler, çocuklarının kendini yönetebilecek ve kendi ile ilgili kararları alabilecek yetenekte görmezler. Çocuk bunun neticesinde sessiz ve dikkatli olmasının yanı sıra çekingen, başkalarının etkisi altında rahatlıkla kalabilen, aşırı duyarlı bir yapıda büyür (Yörükoğlu, 2002). Böyle bir ailede büyüyen çocuklar, sosyal ilişkilerinde problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bunun yanı sıra bu çocuklar sevgi ve merak duygularından da eksik olmakta, maruz kaldıkları aşırı baskı ve disiplin neticesinde, kendilerini yeterli olmayan ve şaşkın görmektedirler (Humpyres 1998, Gazeloğlu 2000, Kehale 2002). (Gönen)

1.3.3.2. Koruyucu tutum etkisi

Bu tarz tutumlar çocuğunun neredeyse her şeyiylealاکadar olmaya uğraşır, çocuğu mümkün mertebe tehlikelerden uzak tutmaya uğraşan, çocuğun yaptığı her şeyi bilmek isteyen ve çocuğun tek başına bir şeyler yapmasına müsaade etmeyenebeveyn tutumlarıdır (Yörükoğlu, 2002). Çocuk bu şekilde bir tutumla

yetiştirildiğinde, dayanıksız, doyumsuz şeklindeki kişilik özelliklerini benimseyebilir (Gazeloğlu 2000, Yavuzer 2000)

1.3.3.3. İlgisiz tutum etkisi

Bu tarz tutumlar çocuğunu ihmal eden, psikolojik açıdan reddeden, çocuğunun şevk ve gereksinimlerinden bihaber olan, çocuğunun nerede ve ne yaptığı ile ilgisiz olan, çocuğunu mümkün mertebe çevresinden uzak tutmaya uğraşan, çocuğuna en az sevgi gösteren ve davranışlarına en az kontrol uygulayan tutumlardır. Çocuk bu tutuma maruz kaldığında ilgisiz, zamanını iyi idare edemeyen veyaboşa harcayan, kötü arkadaşlar edinen, içki içen veyayatıklığı bulunan çocuklar oldukları tespit edilmiştir (Yörükoğlu, 2002).

1.3.3.4. Demokratik tutum etkisi

Bu tutum çocuğuna içten sevgi ve saygı besleyen, çocuğunun gereksinimlerine duyarlı olan, ona uygunolabilecek bazı kararları almaya yönlendiren, çocuğun düşüncelerini önemseyen, sözel iletişime iten, neredeyse bütün konularda çocuğuna iyi bir rehber olan tutumlardır (Yörükoğlu, 2002).

Bu tutum ile büyütülen çocuklar, girişim becerisine sahip, özgüvenini elde etmiş, kendi kendine karar alıp sorumluluk taşımalarını öğrenebilmiş bireyler olurlar. Bunun yanı sıra bu çocuklar düşünce sistemleri gelişmiş, oto kontrol sahibi, benlik algısı fazla, vicdan mekanizması gelişmiş bir tarzda ergenlik dönemi geçirmekte, arkadaş ortamlarında daha etkin, yaratıcı fikirler öne sürebilen, rahatça kendini ifade edebilen bir kişilik meydana getirmektedir. -(Öztürk 1990, İkizoglu 1993, Dönmezer 1999, Yavuzer 2000).

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Lise öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülükleri ve algıladıkları anne baba tutumunun incelendiği bu araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modellerinden ilişkisel tarama modelleri ile iki ve fazlası sayıdaki değişken arasında beraber değişim varlığını ya da derecesini belirleme amaçlanarak korelasyon türü ilişki ile karşılaştırma yoluyla elde edilen ilişkisel çözümleme yapılabilir. Bu bilgidен hareketle, yapılmış olan araştırmada, lise öğrencilerinin algıladıklarını anne-baba tutumlarının öğrenilmiş güçlülük düzeyleriyle ilişkisi ilişkisel tarama modeli çerçevesinde analiz edilmiştir.

2.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinin Fatih ilçesinde yaşayan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinin Fatih ilçesinde yaşayan 300 lise öğrencisi arasında rastlantısal (değişken kavramının geliştirilmesi) olarak seçilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması Ve Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada aşağıdaki veri toplama araçlarından faydalanılmıştır:

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilerin kendileri ve ailelerine ilişkin sosyodemografik bilgileri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda 9 soru bulunmaktadır. Soru yanıtları seçenekler halinde sunulmuş olup, öğrencilerden uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu, öğrencilerin cinsiyeti, ailelerinin ekonomik durumu, öğrencinin aile içindeki konumu, ebeveynlerinin beraberlik durumları, ebeveynlerin eğitim durumu, anne ve babanın çalışma durumu gibi öğrencilere ve ebeveyne yönelik sorular içermektedir.

2.3.2. Rosenbaum'un Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ)

Stresle baş etme sırasında kişinin kullanabileceği bilişsel baş etme stratejilerini ne kadar kullandığını ve öz-kontrol yeteneklerini incelemektedir (Rosenbaum, 1960).

“Rosenbaum’s Learned Resourcefulness Schedule” M.A.Rosenbaum tarafından 1980’de geliştirilen ölçeğin özgün adıdır. Kişinin tek başına yanıtlayabileceği, rahat uygulanabilir ve grup uygulamasına uyumlu bir ölçek türüdür. Ayşe Siva ve İhsan Dağ ülkemizdeki geçerlilik ve güvenirlik çalışmasını 1991 yılında tamamlamışlardır (Savaşır ve Şahin, 1997).

Ölçek kendi kendine değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin zaman sınırlaması yoktur, uygulaması yaklaşık 15 dakika sürmektedir. 36 maddeden oluşan ölçek 5’li likert tipidir. Maddeler için verilen cevaplar;

Hiç tanımlamıyor:	1 puan
Biraz tanımlıyor	2 puan
Oldukça iyi tanımlıyor	3 puan
İyi tanımlıyor	4 puan
Çok iyi tanımlıyor	5 puan

Ancak 4, 6, 8, 9, 14, 16, 18, 19, 21, 29, 35 no’lu sorular ters yönde puanlanmaktadır. Bu maddeler için puanlama tam tersi şekildedir.

Ölçekten 36 ile 180 arasında bir toplam puan alınabilmektedir (Savaşır ve Şahin, 1997).

2.3.3. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Polat tarafından Kuzgun (1972) ve Bilâl (1984)’ in geliştirdiği ana-baba tutum ölçekleri temel alınarak hazırlanmıştır (Polat, 1986). Çocuk ve gençlere uygulanabilmektedir. Anne ve baba puanı olacak şekilde iki ayrı puan verilerek kullanılan bir ölçektir.

Ölçekte kritik değer olarak; anneler için 8, babalar için 9 puan belirlenmiştir. Bu nedenle, annelerin 8, babaların 9 puan üzerinde almaları onların otoriter tutumda olduklarını, 8/9 puan altında almaları ise demokratik tutumda olduklarını belirtmektedir. ABTÖ, çocukların algılarına dayanan 13 demokratik 13

otoriter olmak üzere 26 maddeden oluşmaktadır ve anne, babalar için ayrı ayrı olmak üzere iki cevap kâğıdı bulunmaktadır.

Ölçeğin veri girişinde öğrencilerin ebeveynlerini demokratik olarak algılamalarını inceleyen yanıtlara “0”, otoriter olarak algılamalarını inceleyen cevaplara da “1” puan yazılmıştır. Bu sayede kaç cevabın demokratik, kaçının otoriter olduğu tespit edilmiştir. Bu cevapların adetine göre ebeveynler, 8/9 kriter puan göz önünde bulundurularak demokratik veya otoriter olarak düşünülmüştür. Her alt ölçeğin toplam ve ortalamaları tek tek hesaplanarak ele alınmıştır.

Bunun ardından, cevapların satır toplamları alınarak puanı 8 ve 8 üstü olan anneler otoriter olarak “1”, 8 altı olan anneler de demokratik olarak “0”, anne oran sütununa bütün öğrenciler için girilmiştir. Uygulamanın aynısı babalar için de yapılarak satır toplamları 9 ve 9 üstü olan babalar otoriter olarak “1”, 9 altı olanlar da demokratik olarak “0” baba oran sütununa girilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada ulaşılan sonuçların SPSS for Windows 21.0 programı ile analizleri gerçekleştirilecektir. Sonuçları incelerken tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılacaktır.

Çalışmada ulaşılan verilerin istatistiksel incelemesinde, envanterin alt ölçeklerinin normal dağılıma uygun olup olmamasına göre parametrik testler veya nonparametrik testler kullanılarak kişisel bilgi formundaki sorular ile envanterin alt ölçekleri arasındaki ilişkiye bakılacaktır.

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi korelasyon ile test edilecektir.

BÖLÜM 3: BULGULAR

Bu bölümde Liselerde okuyan öğrencilerinin, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile anne baba tutumları ölçeklerinden elde edilen bilgiler ile araştırmacı tarafından hazırlanan genel bilgi formundan elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=300)

Cinsiyet	N	(Yüzdelerik)
Kız	183	61.0
Erkek	117	39.0
Ekonomik Durum	N	(Yüzdelerik)
Düşük	5	1.7
Orta	83	2.7
İyi	161	53.7
Çok iyi	51	17.0
Aile İçinde Kararların Sorulması	N	(Yüzdelerik)
Evet	156	52.0
Bazen	118	39.3
Hayır	26	8.7
Kardeş Sayısı	N	(Yüzdelerik)
1 Kardeş	22	7.3
2 Kardeş	101	33.7
3 Kardeş	119	39.7
4 Kardeş	38	12.7
5 Kardeş	17	5.7
6 Kardeş	1	.3
8 Kardeş	2	.7
Kaçıncı Çocuk	N	(Yüzdelerik)
İlk çocuk	165	55,0

Ortanca çocuk	64	21,3
Son çocuk	71	23,7
Anne Baba Birlikte Yaşama Durumu	N	(Yüzdelik)
Evet	276	92.0
Hayır/Boşandılar	18	6.0
Anne Eğitim Düzeyi	N	(Yüzdelik)
Okur-yazar	11	3.7
İlkokul mezunu	58	19.3
Ortaokul mezunu	63	21.0
Lise mezunu	88	29.3
Üniversite mezunu	63	21.0
Yüksek Lisans/Doktora	17	5.7
Babanın Eğitim Düzeyi	N	(Yüzdelik)
Okur-yazar	8	2.7
İlkokul mezunu	42	14.0
Ortaokul mezunu	52	17.3
Lise mezunu	77	25.7
Üniversite mezunu	81	27.0
Yüksek Lisans/Doktora	40	13.3
Anne Babanın Çalışma Durumu	N	(Yüzdelik)
Her ikiside çalışıyor	64	21.3
Her ikiside çalışmıyor	4	1.3
Yalnızca annem çalışıyor	2	.7
Yalnızca babam çalışıyor	230	76.7

Araştırma dâhilinde kişisel bilgi formunu ve anket sorularını yanıtlayan 300 Lise öğrencisinin 183'ü (%61.0) Kızlardan ve 117'si (%39.0) Erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Öğrencilerin 5'inin (%1.7) gelir durumu düşük, 83'ü (%27.7) gelir durumu orta, 161'i (%53.7) gelir durumu iyi ve 51'i (%17.0) gelir durumu çok iyi

olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin aile içinde alınan kararlarda 156'sı (%52.0) kendilerine sorulduğunu, 118'i (%39.3) bazen sorulduğunu, 26'sı (%8.7) kendilerine sorulmadığı bilinmektedir. Öğrencilerin 22'sinin (%7.3) 1 kardeşi olduğu, 101'inin (%33.7) 2 kardeşi olduğu, 119'unun (%39.7) 3 kardeşi olduğu, 38'inin (%12.7) 4 kardeşi olduğu, 17'sinin (%5.7) 5 kardeşi olduğu, 1'inin (%3.0) 6 kardeşi olduğu, 2'sinin (%7.0) 8 kardeşi olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin 165'i (%55) ilk çocuk, 64'ü (%21.3) ortanca çocuk, 71'i (%23.7) son çocuk olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin 276'sının (%92.0) anne babasının birlikte olduğu, 18'sinin (%6.0) anne babasının boşandığı bilinmektedir. Öğrencilerin Anne Eğitim düzeylerinin 11'inin (%3.7) Okur-yazar olduğu, 58'inin (%19.3) İlkokul mezunu olduğu, 63'ünün (%21.0) Ortaokul mezunu olduğu, 88'inin (%29.3) Lise mezunu olduğu, 63'ünün (%21.0) Üniversite mezunu olduğu, 17'sinin (%5.7) Yüksek Lisans/ Doktora mezunu olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin Baba Eğitim düzeylerinin 8'inin (%2.7) Okur-yazar olduğu, 42'sinin (%14.0) İlkokul mezunu olduğu, 52'sinin (%17.3) Ortaokul mezunu olduğu, 77'sinin (%25.7) Lise mezunu olduğu, 81'inin (%27.0) Üniversite mezunu olduğu, 40'ının (%13.3) Yüksek Lisans/ Doktora mezunu olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin Anne Baba Çalışma Durumlarının ise 64'ünün (%21.3) her ikisinin de çalıştığı, 4'ünün (%13.0) her ikisinin de çalışmadığı, 2'sinin (%7.0) yalnızca Annenin çalıştığı, 230'unun (%76.7) yalnızca babanın çalıştığı bilinmektedir.

Tablo 4.2: Psikologların Öğrenilmiş Güçlülük ile Tükenmişlik ve Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri

Ölçekler	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
Öğrenilmiş	117.01	17.136	73	156
Güçlülük Ölçeği				
Anne Tutum	1.31	.465	1	2
Baba Tutum	1.27	.443	1	2

Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeğinden elde edilen puanların ortalaması ($\bar{x}=117.01$), Anne Tutum ölçeğinin puanların ortalaması ($\bar{x}=1.31$) ve Baba Tutum ölçeğinin puanlarının ortalaması ($\bar{x}=1.27$), olarak görülmektedir.

Öğrenilmiş Güçlülük ölçeğinin maksimum puanı (156), Anne Tutum Ölçeğinin maksimum puanı (2), Baba Tutum Ölçeğinin maksimum puanı (2) olarak gerçekleşmiştir. Öğrenilmiş Güçlülük ölçeğinin minimum puanı (73), Anne Tutum Ölçeğinin minimum puanı (1), Baba Tutum Ölçeğinin minimum puanı (1) olarak gerçekleşmiştir. Öğrenilmiş Güçlülük ölçeğinin standart sapması (17.136), Anne Tutum Ölçeğinin standart sapması (.465), Baba Tutum Ölçeğinin standart sapması (.443) olarak gerçekleşmiştir. Öğrenilmiş Güçlülüğün standart sapması, Anne ve Baba Tutum ölçeklerinin standart sapmasından yüksek olduğu için Öğrenilmiş Güçlülüğün güvenilirliği, yaşam doyumdan yüksektir.

Tablo 4.3: Lisede Okuyan Öğrencilerin Cinsiyetlerine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne ve Baba Tutumları Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Kız	183	149.74	27402.50	10566.500	-.190	.850
	Erkek	117	151.69	17747.50			
Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Anne Tutum	Kız	183	141.20	25840.50	9004.500	-2.889	.004*
	Erkek	117	165.04	19309.50			
Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Baba Tutum	Kız	183	141.65	25921.50	9085.500	-2.886	.004*
	Erkek	117	164.35	19228.50			

*p< .05

Tablo 4.3’de görüldüğü gibi; Lisede Okuyan Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük ölçeği puanının Cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini anlamak için MannWhitney U-Testi yapılmış ve anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=10566,500, p>.05).

Lisede Okuyan Öğrencilerin Anne Tutum Ölçeği puanlarının Cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini anlamak için Mann Whitney U-Testi yapılmış ve anlamlı bir fark bulunmuştur (U=9004.500, p<.05). Erkek öğrencilerin anne tutum ortalamaları kız öğrencilere göre yüksektir. Lisede Okuyan Öğrencilerin Baba Tutum Ölçek puanlarının Cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini anlamak için Mann Whitney U-Testi yapılmış ve anlamlı bir fark bulunmuştur (U=9085.500, p< .05). Erkek öğrencilerin baba tutum ortalamaları kız öğrencilere göre yüksektir.

Tablo 4.4: Cinsiyete göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları

Cinsiyet	Demokratik Anne Tutumu	Otoriter Anne Tutumu	N	X ²	p
Kız	137	46	183		
Erkek	69	48	117	8.374	.004*
Toplam	206	94	300		
	Demokratik Baba Tutumu	Otoriter Baba Tutumu	N	X ²	p
Kız	145	38	183		
Erkek	75	42	117	8.357	.004
Toplam	220	80	300		

*p<.05

Tablo sonuçlarına göre demokratik anne ye sahip kız öğrenciler 137, otoriter anneye sahip kız öğrenciler 46 olarak bulunmuştur. 69 erkek öğrencinin demokratik anne, 48 erkek öğrenci de otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. Tablo sonuçlarına göre demokratik babaya sahip kız öğrenciler 145, otoriter anneye sahip öğrenciler 38 olarak bulunmuştur. 75 erkek öğrencinin demokratik anne, 48 erkek öğrenci de otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.5: Lisede okuyan öğrencilerin Ailenin Ekonomik Durumuna değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Ailenin Ekonomik Durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Düşük	5	171.70	3	3.675	.299
	Orta	83	162.26			
	İyi	161	141.85			
	Çok iyi	51	156.58			
Ölçek	Ailenin Ekonomik Durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Anne Tutum	Düşük	5	133.50	3	2.785	.426
	Orta	83	143.26			
	İyi	161	156.61			
	Çok iyi	51	144.68			
Ölçek	Ailenin Ekonomik Durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Baba Tutum	Düşük	5	140.50	3	2.446	.485
	Orta	83	146.64			
	İyi	161	148.70			
	Çok iyi	51	163.44			

*p<0.05

Tablo 4.4’de görüldüğü lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük puanı Ailenin Ekonomik Durumuna değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 3.675$, $p> .05$). Lisede okuyan öğrencilerin Anne Tutum Ölçek puanı Ailenin Ekonomik Durumuna değişkeni göre açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 2.785$, $p> .05$). Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum Ölçek puanı Ailenin Ekonomik Durumuna değişkeni göre açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 2.446$, $p> .05$).

Tablo 4.6: Ailenin Ekonomik Gelirine göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları

Ekonomik	Demokratik Anne Tutumu	Otoriter Anne Tutumu	N	X²	p
Düşük	4	1	5		
Orta	61	22	83		
İyi	104	57	161	2.795	.424
Çok İyi	37	14	51		
Toplam	206	94	300		

	Demokratik Baba Tutumu	Otoriter Baba Tutumu	N	X²	p
Düşük	4	1	5		
Orta	63	20	83		
İyi	120	41	161	2.454	.484
Çok İyi	33	18	51		
Toplam	220	80	300		

p<.05

Tablo sonuçlarına göre demokratik anne ye sahip düşük gelirli 4 öğrenci, otoriter anneye sahip düşük gelirli 1 öğrenci olarak bulunmuştur. 61 orta düzey gelire sahip öğrencinin demokratik anne, 22 öğrenci de orta düzey gelire sahip otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 104 İyi gelire sahip öğrencinin demokratik anne, 57 öğrenci de iyi gelire sahip otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 37 çok iyi düzey gelire sahip öğrencinin demokratik anne, 14 öğrenci de çok iyi gelire sahip otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. Demokratik babaya sahip düşük gelirli 4 öğrenci, otoriter babaya sahip düşük gelirli 1 öğrenci olarak bulunmuştur. 63 orta düzey gelire sahip öğrencinin demokratik baba, 20 öğrenci de orta düzey gelire sahip otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 120 İyi gelire sahip öğrencinin demokratik baba, 41 öğrenci de iyi gelire sahip otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 33 çok iyi düzey gelire sahip öğrencinin demokratik baba, 18 öğrenci de çok iyi gelire sahip otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.7: Lisede okuyan öğrencilerin Aile İçindeki Kararların Sorulması değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Kararların Sorulması	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Evet	156	164.71	2	9.727	.008*
	Bazen	118	138.51			
	Hayır	26	119.67			
Ölçek	Kararların Sorulması	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Anne Tutum	Evet	156	130.42	2	35.017	.000*
	Bazen	118	164.52			
	Hayır	26	207.35			
Ölçek	Kararların Sorulması	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Baba Tutum	Evet	156	141.27	2	6.698	.035*
	Bazen	118	158.81			
	Hayır	26	168.19			

*p<0.05

Tablo 4.7’de görüldüğü Lisede okuyan öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük puanı Aile İçindeki Kararların Sorulması değişkeni göre açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmuştur ($X^2= 9.727$, $p< .05$). Ailede alınan kararların sorulduğu öğrencilerde öğrenilmiş güçlülük fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin Anne Tutum puanı Aile İçindeki Kararların Sorulması değişkeni göre açıdan anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış anlamlı fark bulunmuştur ($X^2= 35.017$, $p< .05$). Aile kararların sorulmadığı öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. Gruplar arasında evet ve bazen arasında anlamlı fark vardır. Gruplar arasında bazen ve hayır arasında anlamlı fark vardır. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı Aile İçindeki Kararların Sorulması değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmuştur ($X^2= 6.698$, $p< .05$). Gruplar arasında evet ve bazen arasında anlamlı fark vardır. Aile kararların sorulmadığı öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır.

Tablo 4.8: Lisede okuyan öğrencilerin Kardeş Sayısı değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	1 Kardeş	22	148.36	6	2.849	.828
	2 Kardeş	101	155.69			
	3 Kardeş	119	147.29			
	4 Kardeş	38	152.55			
	5 Kardeş	17	153.41			
	6 Kardeş	1	94.50			
	8 Kardeş	2	67.00			
Ölçek	Kararların Sorulması	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Anne Tutum	1 Kardeş	22	137.59	6	18.895	.004*
	2 Kardeş	101	146.57			
	3 Kardeş	119	145.10			
	4 Kardeş	38	154.82			
	5 Kardeş	17	209.38			
	6 Kardeş	1	103.50			
	8 Kardeş	2	253.50			
Ölçek	Kararların Sorulması	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Baba Tutum	1 Kardeş	22	165.05	6	4.184	.652
	2 Kardeş	101	143.17			
	3 Kardeş	119	152.10			
	4 Kardeş	38	153.92			
	5 Kardeş	17	163.44			
	6 Kardeş	1	110.50			
	8 Kardeş	2	110.50			

*p<0.05

Tablo 4.8’de görüldüğü Lisede okuyan öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük puanı Kardeş Sayısı değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 2.849$, $p> .05$). Öğrenilmiş Güçlülük en fazla 2 kardeşi olan öğrencilerde bulunmaktadır. Lisede okuyan öğrencilerin Anne Tutum puanı Kardeş Sayısı

değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmuştur ($X^2= 18.895$, $p< .05$). 8 Kardeşe sahip öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. Gruplar arasında 1 Kardeş ve 5 Kardeş, 1 Kardeş ve 6 Kardeş, 1 kardeş ve 8 Kardeş arasında anlamlı fark vardır. 2 Kardeş ve 5 Kardeş, 2 Kardeş ve 6 Kardeş, 2 Kardeş ve 8 Kardeş arasında anlamlı fark bulunmuştur. 3 Kardeş ve 5 Kardeş, 3 Kardeş ve 6 Kardeş, 3 Kardeş ve 8 Kardeş arasında anlamlı farklar bulunmuştur. 4 Kardeş ve 5 Kardeş, 4 kardeş ve 6 kardeş, 4 Kardeş ve 8 Kardeş grupları arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı Aile İçindeki Kararların Sorulması değişkeni göre anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 4.184$, $p> .05$). 1 Kardeşe sahip öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır.

Tablo 4.9: Lisede okuyan öğrencilerin Kaçınıcı Çocuk Olduğu değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Kaçınıcı Çocuk	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	İlk çocuk	165	152.69	2	3.013	.222
	Ortanca çocuk	64	134.72			
	Son çocuk	71	159.64			
Ölçek	Kaçınıcı Çocuk	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Anne Tutum	İlk çocuk	165	140.77	2	8.280	.016*
	Ortanca çocuk	64	169.13			
	Son çocuk	71	156.32			
Ölçek	Kaçınıcı Çocuk	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Baba Tutum	İlk çocuk	165	145.05	2	3.132	.209
	Ortanca çocuk	64	162.06			
	Son çocuk	71	152.75			

* $p<0.05$

Tablo 4.9’da görüldüğü Lisede okuyan öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük puanı Kaçınıcı Çocuk değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 3.013$, $p>.05$). Son çocuk olanlarda Öğrenilmiş Güçlülük fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin Anne Tutum puanı Kaçınıcı Çocuk değişkeni göre anlamlı bir

farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmuştur ($X^2= 8.280$, $p< .05$). İlk çocuk ve ortanca çocuk arasında, ilk çocuk ve son çocuk arasında anlamlı farklılıklar vardır. Ortanca çocuk olan öğrencilerde anne tutumunun etkisi fazladır. Liselerde okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı Aile İçindeki Kararların Sorulması değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 3.132$, $p>.05$). Ortanca çocuk olan öğrencilerde baba tutumunun etkisi fazladır.

Tablo 4.10: Kaçınıcı Çocuk Olduğu Durumuna göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları

K.Çocuk	Demokratik Anne Tutumu	Otoriter Anne Tutumu	N	X^2	p
İlk	124	41	165	8.307	.016
Ortanca	36	28	64		
Son	46	25	71		
Toplam	206	94	300		
	Demokratik Baba Tutumu	Otoriter Baba Tutumu	N	X^2	p
İlk	127	38	165	3.142	.208
Ortanca	42	22	64		
Son	51	20	71		
Toplam	220	80	300		

$p<.05$

Tablo sonuçlarına göre demokratik anne ye sahip ilk çocuk olan 124 öğrenci, otoriter anneye sahip ilk çocuk olan 41 öğrenci olarak bulunmuştur. 36 öğrenci ortanca çocuk ve demokratik anne tutumuna, 28 öğrenci de ortanca çocuk ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 46 öğrencinin son çocuk ve demokratik anne tutumu, 25 öğrenci de son çocuk ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. Demokratik babaya sahip ilk çocuk olan 127 öğrenci, otoriter babaya sahip ilk çocuk olan 38 öğrenci olarak bulunmuştur. 42 öğrenci ortanca çocuk ve demokratik baba tutumuna, 22 öğrenci de ortanca çocuk ve otoriter baba tutumuna

sahip olduğu bulunmuştur. 51 öğrencinin son çocuk ve demokratik baba tutumu, 20 öğrenci de son çocuk ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.11: Lisede Okuyan Öğrencilerin Anne Baba Birliktelik Durumlarına göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne ve Baba Tutumları Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Birliktelik Durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Evet	276	148.55	2	6.364	.041*
	Hayır/Boşandılar	18	150.97			
	Diğer	6	238.83			
Ölçek	Birliktelik Durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Anne Tutum	Evet	276	151.87	2	2.941	.230
	Hayır/Boşandılar	18	145.17			
	Diğer	6	103.50			
Ölçek	Birliktelik Durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Baba Tutum	Evet	276	148.00	2	5.521	.063
	Hayır/Boşandılar	18	185.50			
	Diğer	6	160.50			

*p< .05

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi; Lisede okuyan öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük puanı Birliktelik Durum değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı farklılık bulunmuştur ($X^2= 6.364$, $p<.05$). En yüksek Öğrenilmiş Güçlülük Diğer işaretleyen öğrencilerde bulunmuştur. Lisede okuyan öğrencilerin Anne Tutumu Birliktelik Durum değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı farklılık bulunmamıştır ($X^2= 2.941$, $p>.05$). Anne Tutumunun En yüksek olduğu boşanma yaşayan ailelerde görülmüştür. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutumu Birliktelik Durum değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı farklılık bulunmamıştır ($X^2= 5.521$, $p>.05$). Baba Tutumunun En yüksek olduğu boşanma yaşayan ailelerde görülmüştür.

Tablo 4.12: Birliktelik Durumlarına göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları

B.Durum	Demokratik Anne Tutumu	Otoriter Anne Tutumu	N	X ²	p
Evet	187	89	276		
Hayır	13	5	18		
Diğer	6	0	6		
Toplam	206	94	300	2.951	.229

B.Durum	Demokratik Baba Tutumu	Otoriter Baba Tutumu	N	X ²	p
Evet	207	69	276		
Hayır	9	9	18		
Diğer	4	2	6		
Toplam	220	80	300	5.540	.063

*p<.05

Tablo sonuçlarına göre ailesi birlikte olup demokratik anneye sahip 187 öğrenci, ailesi birlikte olan otoriter anneye sahip 89 öğrenci olarak bulunmuştur. 13 öğrenci Annesi Babası ayrı ve demokratik anne tutumuna, 5 öğrenci de Anne Babası ayrı ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 6 öğrencinin diğer ve demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. Tablo sonuçlarına göre ailesi birlikte olup demokratik babaya sahip 207 öğrenci, ailesi birlikte olan otoriter babaya sahip 69 öğrenci olarak bulunmuştur. 9 öğrenci Annesi Babası ayrı ve demokratik baba tutumuna, 9 öğrenci de Anne Babası ayrı ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 6 öğrencinin diğer ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.13: Lisede okuyan öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyi değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	A. Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenilmiş	Okur-yazar	11	99.05	5	10.435	.064

Güçlülük						
	İlkokul mezunu	58	172.66			
	Ortaokul mezunu	63	149.40			
	Lise mezunu	88	153.89			
	Üniversite mezunu	63	133.27			
	YüksekLisans/Doktora	17	158.56			
Ölçek	A. Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X²	p
Anne Tutum	Okur-yazar	11	185.32	5	4.363	.498
	İlkokul mezunu	58	152.64			
	Ortaokul mezunu	63	155.88			
	Lise mezunu	88	147.82			
	Üniversite mezunu	63	141.60			
	YüksekLisans/Doktora	17	147.62			
Ölçek	A. Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X²	p
Baba Tutum	Okur-yazar	11	151.41	5	5.971	.309
	İlkokul mezunu	58	164.81			
	Ortaokul mezunu	63	158.12			
	Lise mezunu	88	141.18			
	Üniversite mezunu	63	143.83			
	YüksekLisans/Doktora	17	145.79			

*p<0.05

Tablo 4.13’de görüldüğü Lisede okuyan öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük puanı Anne Eğitim Düzeyi değişkenine anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve göreanlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 10.435$, $p> .05$). Öğrenilmiş Güçlülük en fazla ilkokul mezunu anneye sahip öğrencilerde bulunmaktadır. Lisede okuyan öğrencilerin Anne Tutum puanı Anne Eğitim Düzeyi değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 4.363$, $p> .05$). Okuryazar anneye sahip öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı Anne Eğitim Düzeyi değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2=5.971$, $p> .05$). İlkokul mezunu anneye sahip öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır.

Tablo 4.14: Annenin Eğitim Düzeyine göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları

A.Eğitim	Demokratik Anne Tutumu	Otoriter Anne Tutumu	N	X²	p
Okur-yazar	5	6	11		
İlkokul mezunu	39	19	58		
Ortaokul mezunu	41	22	63		
Lise mezunu	62	26	88	4.378	.496
Üniversite mezunu	47	16	63		
YüksekLisans/Doktora	12	5	17		
Toplam	206	94	300		

A.Eğitim	Demokratik Baba Tutumu	Otoriter Baba Tutumu	N	X²	p
Okur-yazar	8	3	11		
İlkokul mezunu	37	21	58		
Ortaokul mezunu	43	20	63		
Lise mezunu	70	18	88	5.99	.307
Üniversite mezunu	49	14	63		
YüksekLisans/Doktora	13	4	17		
Toplam	220	80	300		

p<.05

Tablo sonuçlarına göre annesi okuryazar olan ve demokratik anneye sahip 5 öğrenci, okuryazar olan otoriter anneye sahip 6 öğrenci olarak bulunmuştur. 39 öğrencinin annesi ilkokul mezunu ve demokratik anne tutumuna, 19 öğrencinin annesi ilkokul mezunu ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 41 öğrencinin ortaokul mezunu anneye sahip ve demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 22 öğrencinin ortaokul mezunu anneye sahip ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 62 öğrencinin Lise mezunu anneye sahip ve

demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 26 öğrencinin Lise mezunu anneye sahip ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 47 öğrencinin Üniversite mezunu anneye sahip ve demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 16 öğrencinin Üniversite mezunu anneye sahip ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 12 öğrencinin Yüksek Lisans/ Doktora mezunu anneye sahip ve demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 5 öğrencinin Yüksek Lisans/ Doktora mezunu anneye sahip ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur.

Okuryazar anneye sahip demokratik babaya sahip 8 öğrenci, okuryazar anneye ve otoriter babaya sahip 3 öğrenci olarak bulunmuştur. 37 öğrencinin annesi ilkokul mezunu ve demokratik baba tutumuna, 21 öğrencinin annesi ilkokul mezunu ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 43 öğrencinin ortaokul mezunu anneye sahip ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 20 öğrencinin ortaokul mezunu anneye sahip ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 70 öğrencinin Lise mezunu anneye ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 18 öğrencinin Lise mezunu anneye ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 49 öğrencinin Üniversite mezunu anneye ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 14 öğrencinin Üniversite mezunu anneye ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 13 öğrencinin Yüksek Lisans/ Doktora mezunu anneye ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 4 öğrencinin Yüksek Lisans/ Doktora mezunu anneye ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur.

Tablo 4.15: Lisede okuyan öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyi değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	B. Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Okur-yazar	8	102.44	5	13.221	.021*
	İlkokul mezunu	42	143.27			
	Ortaokul mezunu	52	177.94			
	Lise mezunu	77	161.92			
	Üniversite mezunu	81	131.44			
	Yüksek Lisans/Doktora	40	148.64			
Ölçek	B. Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p

Anne Tutum	Okur-yazar	8	159.75	5	1.507	.912
	İlkokul mezunu	42	160.64			
	Ortaokul mezunu	52	146.77			
	Lise mezunu	77	146.36			
	Üniversite mezunu	81	151.65			
	YüksekLisans/Doktora	40	148.50			
Ölçek	B. Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	sd	X²	p
Baba Tutum	Okur-yazar	8	185.50	5	11.140	.049*
	İlkokul mezunu	42	174.79			
	Ortaokul mezunu	52	142.23			
	Lise mezunu	77	139.72			
	Üniversite mezunu	81	153.09			
	YüksekLisans/Doktora	40	144.25			

*p<0.05

Tablo 4.15’de görüldüğü Lisede okuyan öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük puanı Baba Eğitim Düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmuştur ($X^2= 13.221$, $p< .05$). Okuryazar ve Lise Mezunu, Okuryazar ve Üniversite, Okuryazar ve Yüksek Lisans/Doktora Mezunları arasında anlamlı fark bulunmuştur. İlkokul ve Lise Mezunu, İlkokul ve Üniversite, İlkokul ve Y.Lisans/Doktora Mezunu gruplar arasında anlamlı fark vardır. Ortaokul Mezunu ve Üniversite mezunu arasındaki gruplar arasında farklılık vardır. Üniversite mezunu ve Y.Lisans/ Doktora Mezunu olan gruplar arasında anlamlı fark vardır. Öğrenilmiş Güçlülük en fazla Ortaokul Mezunu Babaya sahip öğrencilerde bulunmaktadır. Lisede okuyan öğrencilerin Anne Tutum puanı Baba Eğitim Düzeyi değişkeni göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2=1.507$, $p> .05$). İlkokul Mezunu Babaya sahip öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı Baba Eğitim Düzeyi değişkeni göre anlamlı fark bulunmuştur ($X^2=11.140$, $p< .05$). Ortaokul ve lise Okuryazar Babaya sahip öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır.

Tablo 4.16: Baba Eğitim Düzeyine göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları

B.Eğitim	Demokratik	Otoriter Anne	N	X ²	p
----------	------------	---------------	---	----------------	---

	Anne Tutumu	Tutumu			
Okur-yazar	5	3	8		
İlkokul mezunu	26	16	42		
Ortaokul mezunu	37	15	52		
Lise mezunu	55	22	77	1.512	.912
Üniversite mezunu	55	26	81		
YüksekLisans/Doktora	28	12	40		
Toplam	206	94	300		
B.Eğitim	Demokratik Baba Tutumu	Otoriter Baba Tutumu	N	X²	p
Okur-yazar	4	4	8		
İlkokul mezunu	24	18	42		
Ortaokul mezunu	41	11	52		
Lise mezunu	62	15	77	11.177	.048
Üniversite mezunu	58	23	81		
YüksekLisans/Doktora	31	9	40		
Toplam	220	80	300		

p<.05

Tablo sonuçlarına göre Babası okuryazar olan demokratik anneye sahip 5 öğrenci, Babası okuryazar olan otoriter anneye sahip 3 öğrenci olarak bulunmuştur. 26 öğrencinin babası ilkokul mezunu ve demokratik anne tutumuna, 16 öğrencinin babası ilkokul mezunu ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 37 öğrencinin ortaokul mezunu babaya sahip ve demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 15 öğrencinin ortaokul mezunu babaya sahip ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 55 öğrencinin Lise mezunu babaya sahip ve demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 22 öğrencinin Lise mezunu babaya sahip ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 55 öğrencinin Üniversite mezunu babaya sahip ve demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 26 öğrencinin Üniversite mezunu babaya sahip ve otoriter anne

tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 28 öğrencinin Yüksek Lisans/ Doktora mezunu babaya sahip ve demokratik anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 12 öğrencinin Yüksek Lisans/ Doktora mezunu babaya sahip ve otoriter anne tutumuna sahip olduğu bulunmuştur.

Okuryazar babaya ve demokratik babaya sahip 4 öğrenci, okuryazar babaya ve otoriter babaya sahip 4 öğrenci olarak bulunmuştur. 24 öğrencinin babası ilkokul mezunu ve demokratik baba tutumuna, 18 öğrencinin babası ilkokul mezunu ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 41 öğrencinin ortaokul mezunu baba ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 11 öğrencinin ortaokul mezunu babaya ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 62 öğrencinin Lise mezunu babaya ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 15 öğrencinin Lise mezunu babaya ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 58 öğrencinin Üniversite mezunu babaya ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 23 öğrencinin Üniversite mezunu babaya ve otoriter baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 31 öğrencinin Yüksek Lisans/ Doktora mezunu babaya ve demokratik baba tutumuna sahip olduğu bulunmuştur. 9 öğrencinin Yüksek Lisans/

Tablo 4.17: Lisede okuyan öğrencilerin Anne ve Baba Çalışma Durum değişkenine göre Öğrenilmiş Güçlülük, Anne Tutum ve Baba Tutum Ölçek puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	A-B Çalışma Durum	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Her ikisi de çalışıyor	64	147.20	3	3.571	.312
	Her ikisi de çalışmıyor	4	224.00			
	Yalnızca annem çalışıyor	2	197.50			
	Yalnızca babam çalışıyor	230	149.73			
Ölçek	A-B Çalışma Durum	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Anne Tutum	Her ikiside çalışıyor	64	133.97	3	5.852	.119
	Her ikiside çalışmıyor	4	141.00			
	Yalnızca annem çalışıyor	2	103.50			
	Yalnızca babam çalışıyor	230	155.67			
Ölçek	A-B Çalışma Durum	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Baba	Her ikiside çalışıyor	64	138.63	3	12.350	.006*

Tutum	Her ikiside çalışmıyor	4	223.00
	Yalnızca annem çalışıyor	2	260.50
	Yalnızca babam çalışıyor	230	151.59

*p<0.05

Tablo 4.17’de görüldüğü Lisede okuyan öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük puanı Anne Baba çalışma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2=3.571$, $p> .05$). Öğrenilmiş Güçlülük en fazla Anne ve Babası çalışmayan öğrencilerde bulunmaktadır. Lisede okuyan öğrencilerin Anne Tutum puanı Anne ve Baba Çalışma durum değişkenine anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve göre anlamlı fark bulunmamıştır ($X^2= 5.852$, $p> .05$). Yalnızca Babası çalışan öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı Anne ve Baba Çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini anlamak amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı fark bulunmuştur ($X^2=12.350$, $p< .05$). İkisi de çalışan ve ikisi de çalışmayan, İkisi de çalışan ve Yalnızca anne çalışan gruplar arasında anlamlı fark vardır. Yalnızca Anne ve Baba çalışan gruplar arasında anlamlı farklılık vardır. Yalnızca Annesi Çalışan öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır.

Tablo 4.18: Çalışma Durumuna göre Demokratik- Otoriter Anne Tutumu ve Demokratik- Otoriter Baba Tutumu göre Ki-kare sonuçları

Çalışma Durumu	Demokratik Anne Tutumu	Otoriter Anne Tutumu	N	X²	p
Her ikiside çalışıyor	51	13	64		
Her ikiside çalışmıyor	3	1	4		
Yalnızca annem çalışıyor	2	0	2	5.872	.118
Yalnızca babam çalışıyor	150	80	230		
Toplam	206	94	300		

Çalışma Durumu	Demokratik Baba Tutumu	Otoriter Baba Tutumu	N	X²	p
Her ikiside çalışıyor	52	12	64	12.391	.006

Her ikisinde çalışmıyor	1	3	4
Yalnızca annem çalışıyor	0	2	2
Yalnızca babam çalışıyor	167	63	230
Toplam	220	80	300

p<.05

Anne ve babası çalışan 51 öğrencinin Demokratik Anne Tutumuna, Anne ve Babası çalışan 13 öğrencinin Otoriter Anne Tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Anne ve babası çalışmayan 3 öğrencinin Demokratik Anne Tutumuna, Anne ve Babası çalışmayan 1 öğrencinin Otoriter Anne Tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Yalnızca Annesi çalışan 2 öğrencinin Demokratik Anne Tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Yalnızca Babası çalışan 150 öğrencinin Demokratik Anne Tutumuna, Yalnızca Babası çalışan 80 öğrencinin Otoriter Anne Tutumuna sahip oldukları bulunmuştur.

Anne ve babası çalışan 52 öğrencinin Demokratik Baba Tutumuna, Anne ve Babası çalışan 12 öğrencinin Otoriter Baba Tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Anne ve babası çalışmayan 1 öğrencinin Demokratik Baba Tutumuna, Anne ve Babası çalışmayan 3 öğrencinin Otoriter Baba Tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Yalnızca Annesi çalışan 2 öğrencinin Otoriter Baba Tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Yalnızca Babası çalışan 167 öğrencinin Demokratik Baba Tutumuna, Yalnızca Babası çalışan 63 öğrencinin Otoriter Baba Tutumuna sahip oldukları bulunmuştur.

Tablo 4.19: Lisede Okuyan Öğrencilerin Öğrenilmiş Güçlülük, Anne ve Baba Tutumları Arasındaki İlişki

Ölçekler	Öğrenilmiş Güçlülük	Baba Tutum Ölçeği
Anne Tutum Ölçeği	-.109*	.438**

Tablo 4.19’ da görüldüğü üzere Anne tutum ölçeği ile Baba Tutum Ölçeği puanı arasındaki ilişki (.438**) olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Anne Tutumu ve Baba Tutumu arasında orta derecede bir ilişki bulunmuştur. Anne Tutumu Ölçeği ve Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği arasında ilişki bulunamamıştır. Ayrıca öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği ve Baba Tutum Ölçeği arasında ilişki bulunmamıştır.

Tablo 4.20: Lisede Okuyan Öğrencilerin Öğrenilmiş Çaresizlik, Anne ve Baba Tutumları Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Anne Tutum	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Demokratik	206	156.41	32220.00	8465.000	-1.747	.081
	Otoriter	94	137.55	12930.00			
Ölçek	Baba Tutum	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Öğrenilmiş Güçlülük	Demokratik	220	156.11	34344.50	7565.500	-1.858	.063
	Otoriter	80	135.07	10805.50			

*p< .05

Öğrenilmiş Güçlülük ve Anne tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (U=8465.000, p>.05) Anne Tutumunun en fazla etkili olan tutum Demokratik Anne Tutumu olduğu bilinmektedir. Lise Öğrencileri üzerinde Baba Tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. (U=7565.500, p>.05). Lise öğrencileri üzerinde en fazla etkili olan Demokratik Baba Tutumu olduğu bilinmektedir.

BÖLÜM 4: YORUM VE TARTIŞMA

Bu çalışma; liselerde okuyan öğrencilerin, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını araştırmak için gerçekleştirilmiş ve bazı sosyodemografik değişkenlerin etkisine bakılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen veriler literatür ışığında tartışılmıştır.

Yaptığımız araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Anne Tutumu ve Baba Tutumu arasında orta derecede bir ilişki bulunmuştur. Anne Tutumu Ölçeği ve Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği arasında ise ilişki bulunamamıştır. Ayrıca Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği ve Baba Tutum Ölçeği arasında da ilişki bulunamamıştır. Anne Tutumunun en fazla etkili olan tutumunun Demokratik Anne Tutumu olduğu görülmüştür. Lise Öğrencileri üzerinde Baba Tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Lise öğrencileri üzerinde en fazla etkili olan tutumun Demokratik Baba Tutumu olduğu bilinmektedir. Öğrenilmiş Güçlülüğün standart sapması, Anne ve Baba Tutum ölçeklerinin standart sapmasından yüksek olduğu için Öğrenilmiş Güçlülüğün güvenilirliği yüksektir. Anne baba tutumlarını incelerken öğrenilmiş güçlülük ile ilişkisinin de araştırıldığı çalışmalar ile ilgili literatürde yapılan başka bir araştırma bulunmamaktadır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde bu bulgu ile paralellik gösteren bulgulara rastlanmıştır (Türkel, 2006; Akgün ve Ciarrochi, 2003). Coşkun, (2007) ve Karakoç, (2009) tarafından yapılan çalışmalarda ise kadınların erkeklerden daha yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip oldukları saptanmıştır. Öğrenilmiş güçlülük ile depresyon ilişkisini araştırmak amacıyla Lewinsohn ve Alexander (1990)'ın 573 yetişkin ve yaşlı üzerinde yaptıkları araştırma neticesinde de kız deneklerin öğrenilmiş güçlülük seviyelerinin erkeklerinkinden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fakat Türkiye'de Boyraz ve Aydın'ın (2003) yetiştirme yurdu ve ebeveyn yanında kalan ergenlerle yaptıkları araştırmada kızlarla erkeklerin öğrenilmiş güçlülük seviyelerinde bir farklılık olmadığı, yine Sarı'nın (2004) üniversite öğrencilerinin bazı unsurlara göre öğrenilmiş güçlülük seviyelerini incelediği araştırmasında da cinsiyet bakımından bir farklılığa rastlanmadığı gözlenmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyete göre öğrenilmiş güçlülüğün anlamlı olarak farklı olmadığı bulgusunun araştırma grubunu oluşturan

bireylerin yaşları ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Lise öğrencilerinin yaklaşık 15-18 yaşları arasında olduğu göz önüne alındığında daha önce bu yaş grubunda öğrenilmiş güçlülüğün cinsiyete göre farklı olduğunu gösteren bir araştırma bulgusuna rastlanmamıştır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük puanı ile ailenin ekonomik durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Öğrenilmiş güçlülük ile bir bireyin ailesinin veya kendisinin ekonomik gelirinin arasındaki ilişkiye dair literatürde yapılan başka bir araştırma bulunmamaktadır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük puanı ile kaçınıcı çocuk değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Son çocuk olanlarda Öğrenilmiş Güçlülük fazladır. Öğrenilmiş güçlülük ile bir bireyin ailesinin kaçınıcı çocuğu olduğuna ilişkin literatürde yapılan başka bir araştırma bulunmamaktadır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanı ile anne babanın birliktelik durumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrenilmiş güçlülük ile bir bireyin ebeveynlerinin birliktelik durumları ile arasındaki ilişkiye dair literatürde yapılan başka bir araştırma bulunmamaktadır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük puanı ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Öğrenilmiş Güçlülük en fazla ilköğretim mezunu anneye sahip öğrencilerde bulunmaktadır. Yapılan diğer araştırmalarda öğrencilerin öğrenilmiş güçlülüklerinin anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermedikleri incelendiğinde, anneleri ilköğretim mezunu olan öğrenciler ile anneleri ortaöğretim mezunu olan öğrenciler arasında, anneleri ilköğretim mezunu olan öğrenciler lehine; anneleri ilköğretim mezunu olan öğrenciler ile anneleri yüksek öğretim mezunu olan öğrenciler arasında, anneleri ilköğretim mezunu olan öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulgulara göre, anneleri ilköğretim mezunu olan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri, anneleri ortaöğretim ve yüksek öğretim mezunu olan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinden yüksek olduğu söylenebilir. Birçok araştırma bulgusunda da görüldüğü gibi anne eğitim durumu çocuklarının kişilik yapısını etkilemekte, dolayısıyla öğrenilmiş güçlülük düzeyleri de farklılaşmaktadır.

Genelde annelerin eğitim düzeyinin artısıyla birlikte, birçok olumlu kişilik özelliğinde olduğu gibi gençlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin de paralel artış göstermesi beklenen bir durum iken, bulguların bu şekilde olmayışı, eğitim düzeyine bağlı olarak anne çocuk ilişkisinde birlikte geçirilen zamanın etkisi akla gelmektedir. Özel ve devlet okulunda okuyan öğrencilerdeki öğrenilmiş güçlülük farklılaşmasında da benzer şekilde belirtildiği gibi Türk toplumsal yapısı ve iş dünyası düşünüldüğünde, genellikle ilköğretim mezunu bayanların ev dışındaki işlerde çalışmadıkları ya da eğitim düzeylerinin getirdiği kısıtlamanın sonucunda çalışmadıkları, bir meslek sahibi olamadıkları gerçeğine bağlı olarak ev hanımı olmaları, onların gün içerisinde çocuklarıyla daha fazla birlikte zaman geçirmelerine, her bir çocuğuna daha fazla zaman ayırmasına olanak tanımaktadır. Bu durum annenin çocuklarıyla daha fazla etkileşimini sağlayarak, onların sorun çözme becerilerini geliştirmede ve stresli durumlarla başa çıkmada rol model özelliklerini arttırarak, öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin artmasına neden olduğu düşünülmektedir. Oysa ev dışında çalışan, ortaöğretim veya profesyonel bir meslek sahibi olarak yükseköğretim mezunu bir annenin gün boyu çocuklarıyla olan iletişim oranının yetersizliği, çocukların öğrenilmiş güçlülük davranışlarının gelişiminde dezavantaj oluşturduğu veya bu olguda başka psikolojik faktörlerinde rol oynadığı düşünülmektedir.

Yaptığımız çalışmada lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük puanı ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında Okuryazar ve Lise Mezunu, Okuryazar ve Üniversite, Okuryazar ve Yüksek Lisans/Doktora Mezunları arasında anlamlı fark bulunmuştur. İlkokul ve Lise Mezunu, İlkokul ve Üniversite, İlkokul ve Y.Lisans/Doktora Mezunu gruplar arasında anlamlı fark vardır. Ortaokul Mezunu ve Üniversite mezunu arasındaki gruplar arasında farklılık vardır. Üniversite mezunu ve Y.Lisans/ Doktora Mezunu olan gruplar arasında anlamlı fark vardır. Öğrenilmiş Güçlülük en fazla Ortaokul Mezunu Babaya sahip öğrencilerde bulunmaktadır. Yapılan diğer çalışmalarda öğrencilerin öğrenilmiş güçlülüklerinin baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermedikleri incelendiğinde, babaları okul mezunu olmayan ve babaları ilköğretim mezunu olan öğrenciler (gruplar birleştirilerek) ile babaları yüksek öğretim mezunu olan öğrenciler arasında, babaları okul mezunu olmayan ve babaları ilköğretim mezunu olan (gruplar birleştirilerek) öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Bu bulguya göre, daha düşük düzeyde

eğitim görmüş babaların çocuklarının daha yüksek düzeyde öğrenilmiş güçlülüğe sahip oldukları görülmekte olup bu durumun, Eklin ve Westley'in alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerle yaptıkları araştırmalarının sonucunda da belirttikleri gibi, alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde ergenlerle anne-babaları arasında çok daha az çatışmanın olduğu(Ekşi, 1982), bunun bir sonucu olarak da bu tarz aile ortamlarının öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerini yükselten bir faktör olabileceği, bunun yanı sıra araştırılması gereken başka etkenlerinde göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük puanı ile anne baba çalışma değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. ğrenilmiş Güçlülük en fazla Anne ve Babası alışmayan öğrencilerde bulunmaktadır. Lisede okuyan ğrencilerin Anne Tutum puanı ile Anne ve Baba alışma durum değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yalnızca Babası alışan öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. ğrenilmiş güçlülük ile bir bireyin anne babasının çalışma durumu arasındaki ilişkiye dair literatürdeyapılan başka bir araştırma bulunmamaktadır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin anne tutum leği puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek ğrencilerin anne tutum ortalamaları kız öğrencilere göre yüksektir. Lisede Okuyan ğrencilerin Baba Tutum lek puanları ile Cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek ğrencilerin baba tutum ortalamaları kız öğrencilere göre yüksektir.çocuğun cinsiyeti, özellikle cinsiyet ayrımlarının kuvvetli olduğu toplumlarda, çocuklara yapılan yatırımların getirisini, annenin çocuğundan beklediği davranışları ve anne ve çocuğun toplumsal evre ile olan ilişkilerini etkileyecektir. Bu konuda yapılan bir çalışmada ebeveynlerin, çocukların davranışlarına, cinsiyete göre farklı düzeylerde övgü ve yergi içeren yorumlarda buldukları saptanmıştır (Radke-Yarrow, Richters &Wilson, 1988). Fiziksel ceza davranışlarını araştıran ve Çinli ailelerle yapılan bir çalışma, ebeveynlerin erkek çocuklarına karşı daha fazla katı disiplin yöntemleri uyguladıklarını göstermiştir (Xing, Wang, Zhang, He & Zhang, 2011).ABD'de yapılan bir çalışmada, herhangi bir yanlış davranışta, ebeveynlerin kız çocuklarına karşı davranışın nedenlerini anlamaya yöneldikleri ve davranışınsonularını açıkladıkları, fakat erkek çocuklarına daha baskıcı disiplin uyguladıkları bulunmuştur

(Smetana, 1989).Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin anne tutum ölçek puanı ile ailenin ekonomik durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum Ölçek puanı ile Ailenin Ekonomik Durumu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yapılan empirik çalışmalarda, aile geliri ile ana babalık davranışları arasında güçlü bir ilişki saptanmıştır (Bradley ve ark, 1994; Corwyn & Bradley, 1999; Dodge, Pettit& Bates, 1994; Kelley, Power &Wimbush, 1992). Lempers, Clark-Lempers ve Simons (1989) çalışmalarında, düşük sosyoekonomik düzeyli ailelerde, ana baba davranışlarının sevecen ve çocuk merkezli olmaktan ziyade ana baba odaklı, tutarsız ve baskıcı olduğunu bulmuşlardır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin anne tutum puanı ile kaçıncı çocuk değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. İlk çocuk ve ortanca çocuk arasında, ilk çocuk ve son çocuk arasında anlamlı farklılıklar vardır. Ortanca çocuk olan öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı ile Aile İçindeki Kararların Sorulması değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ortanca çocuk olan öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır. Anne baba tutumu ile bir bireyin ailesinin kaçıncı çocuğu olduğuna ilişkin literatürdeyapılan başka bir araştırma bulunmamaktadır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin anne tutum ölçeği puanları ile birliktelik durumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Aile ortamı olan öğrencilerde anne tutumu daha etkilidir. Lisede Okuyan Öğrencilerin Baba Tutum Ölçek puanları ile Birliktelik Durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Anne ve babası ayrı olan öğrencilerde baba tutumu daha etkilidir. Anne baba tutumu ile bir bireyin anne babasının birliktelik durumu arasındaki ilişkiye dair literatürdeyapılan başka bir araştırma bulunmamaktadır.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin anne tutum puanı ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Okuryazar anneye sahip öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı ile Anne Eğitim Düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. İlkokul mezunu anneye sahip öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır. Yapılan bazı çalışmalara göre ana baba davranışlarının biçimlenmesinde annenin bilişsel düzeyinin ve bununla ilişkili olan eğitim düzeyinin önemi büyüktür (Hoff, Laursen&

Tardif, 2002; Watson, Kirby, Kelleher & Bradley, 1996; Whiteside- Mansell, Pope& Bradley, 1996). Annenin bilişsel ve eğitim düzeyleri, çocuğa verebileceği kaynakları ve ana babalık amaçlarını etkiler. Annenin eğitim düzeyi ile sıcak ya da cezalandırıcı davranışları da yakından ilişkilidir. Bulgulara göre, annenin eğitimi arttıkça sıcak ve destekleyici ana babalık davranışları da artmaktadır (Klebov, Brooks-Gunn, Chase-Landsdate & Gordon, 1997). Buna karşın, bazı çalışmalar annenin bilişsel düzeyi ya da eğitim düzeyi ile sıcak ve destekleyici ana babalık davranışları arasındaki ilişkinin zayıf olduğuna işaret etmektedir (Williams, Williams, Lopez & Tayko, 2000). Türkiye’de yapılan araştırmalar da literatürü destekler niteliktedir (Demirel ve ark, 2001; Yağmurlu, Çıtlak, Dost & Leyendecker, 2009). Bulgular, annenin eğitim düzeyinin düşük olmasının, annenin çocuğuna ayırdığı süreyi ve annenin çocuğuna gösterdiği destekleyici davranışları azalttığı yönündedir. Türkiye’de ana babalık davranışlarını inceleyen bir çalışmanın (TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995) sonuçlarına göre, Türkiye’de olumlu ana babalık davranışları ile annenin eğitim düzeyi arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Uluslararası çalışmalara benzer şekilde, Türkiye’de yapılan çalışmalarda da düşük eğitilmiş annelerin, yüksek eğitilmiş annelere oranla daha fazla cezalandırma davranışı gösterdikleri saptanmıştır (Nacak ve ark, 2011).Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin anne tutum puanı ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. İlkokul Mezunu Babaya sahip öğrencilerde anne tutumun etkisi fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin Baba Tutum puanı ile Baba Eğitim Düzeyi değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ortaokul ve lise Okur yazar Babaya sahip öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır. Anne baba tutumlarını incelerken babalara daha az yer verilmesinden dolayı, literatürde bu konuda çok fazla araştırmayla karşılaşılmamıştır. Ancak yapılan bazı araştırmada babanın eğitim durumunun da anne baba tutumlarında etkili olduğu görülmüştür.

Yaptığımız araştırmada lisede okuyan öğrencilerin baba tutum puanı ile anne ve baba çalışma durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. İkisi de çalışan ve ikisi de çalışmayan, İkisi de çalışan ve Yalnızca anne çalışan gruplar arasında anlamlı fark vardır. Yalnızca Anne ve Baba çalışan gruplar arasında anlamlı farklılık vardır. Yalnızca Annesi Çalışan öğrencilerde baba tutumun etkisi fazladır. Anne baba tutumu ile bir bireyin anne babasının çalışma durumu arasındaki ilişkiye dair literatürde yapılan başka bir araştırma bulunmamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile ailenin ekonomik geliri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile ailenin kaçıncı çocuğu olduğu arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Ebeveynleri birlikte ve ayrı olan lise öğrencileri ile öğrenilmiş güçlülük seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük seviyeleri ile annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Lise öğrencilerinde öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buna göre Okuryazar ve Lise Mezunu, Okuryazar ve Üniversite, Okuryazar ve Yüksek Lisans/Doktora Mezunları arasında anlamlı fark bulunmaktadır. İlkokul ve Lise Mezunu, İlkokul ve Üniversite, İlkokul ve Y.Lisans/Doktora Mezunu gruplar arasında anlamlı fark vardır. Ortaokul Mezunu ve Üniversite mezunu arasındaki gruplar arasında farklılık vardır. Üniversite mezunu ve Y.Lisans/ Doktora Mezunu olan gruplar arasında anlamlı fark vardır.

Öğrenilmiş Güçlülük en fazla Ortaokul Mezunu Babaya sahip öğrencilerde bulunmaktadır. Lise öğrencilerinin ebeveynlerinin çalışma durumları ile öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Lisede okuyan öğrencilerin öğrenilmiş güçlülük puanı ile aile içindeki kararların sorulması değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ailede kararların sorulduğu öğrencilerde öğrenilmiş güçlülük fazladır. Lisede okuyan öğrencilerin anne tutum puanı ile aile içindeki kararların sorulması değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Aile kararlarının sorulmadığı öğrencilerde anne ve baba tutumunun etkisi fazladır.

Okullarda eğitim verecek öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin, değişik hizmet içi eğitim programları kapsamında öğrenilmiş güçlülük konusunun öneminin, farkına varmaları sağlanarak bilgi ve yetenek sahibi olmaları sağlanmalıdır. Bireylerin sahip oldukları öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin, stresli yaşam olaylarıyla başa çıkmalarındaki etkisini inceleyen araştırmalar bulunmakla beraber, bireydeki öğrenilmiş güçlülük düzeyine etki eden faktörlerle ilgili çalışmalarının sayısının

yetersiz olduğu görülmüştür. Özellikle ailelerin tutumları ve farklı demografik özelliklerin inceleneceği araştırmaların yapılması, alandaki boşluğu doldurması adına oldukça önemlidir. Gerek eğitim kurumlarında gerekse medya aracılığı ile algılanan anne baba tutumlarının öğrenilmiş güçlülüğu etkilediği vurgulanmalı, buna ilişkin danışmanlık hizmetlerine önem verilmelidir. Anne baba tutumlarının işlevsel olması açısından aile danışmanlığına ilişkin hizmetlerin yaygınlaştırılması, aile eğitimi çalışmalarının oluşturulması ve katılımın artırılması önemlidir. Algılanan anne baba tutumlarına ilişkin araştırmaların yaygınlaştırılması, aile danışmanlığı hizmetlerine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Atkinson, R. L. (1999). Atkinson and Hilgard *Psikolojiye Giriş*.
- Bandura A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, New York: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1977a). *Social learning theory*. Englewood cliffs, New Jersey: Prentice–Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self – Efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Bandura, A.(1994). *Self – efficacy*, In V. S. Ranachaudran (Eds.), *Encyclopedia of Human Behavior*, (4), 71 – 81. New York: Academic Pres.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim*. Sistem Yayıncılık, 189 s., İstanbul.
- Eksi, A. (1982). *Gençlerimiz ve Sorunları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Erkuş, A. (1994). *Psikoloji Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Doruk Yayınları.
- Gençtan, E (2003). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*. Metis Yayınları: İstanbul
- Havighurst RJ. *Development tasks and educations*“ 3rd Ed.” New york: David McKay, 1972.
- Humpyres, T. (1998). *Çocuk eğitiminin anahtarı* (çeviri: Tanju Anapa), Epsilon Yayıncılık, 320 s., İstanbul.
- Kanfer, F.H. (1970). *Self-regulation: Research issues and speculations*. C. Neuringer & J.I. Micheal (Eds.), *Behavior Modification in Clinical Psychology* (s.178-220). New York: Appleton
- Kanfer, F.H. (1980). *Self-Management Methods*. F. H. Kanfer & A. P. Goldstein (Eds.) *Helping People Change*(2 nd ed)(s.334-388). New York: Pergamon Pres.
- Kanfer, F.H.,& Gaelick-Buys, L. (1991). *Self-management methods*. In F. H. Kanfer & A. P. Goldstein (Eds.), *Helping People Change: A Textbook of Methods* (s. 305-360). New York: Pergamon.

- Kiefer, J. (2001). *A cross validation of the self-control schedule*. Unpublished Doctoral Thesis. The Faculty of the California School of Professional Psychology.
- Korkmaz, İ. (2003). *Sosyal Öğrenme Kuramı*. B. Yeşilyaprak (Der.) Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (4. Baskı) (s.197-220). İstanbul: Pegem A Yayıncılık.
- Köroğlu, E. (2006). *Depresyon Nedir? Nasıl bas edilir?*(2.Baskı). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, A. (1998) *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul Remzi Yayınevi
- Kurumu, T. B. A. A. (1995). *Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları. Bizim Büro Basımevi, Ankara.*
- Lewinsohn, P. M. & Alexander, C. (1990). *Learned Resourcefulness and depression*. M. Rosenbaum (Eds.), *Learned Resourcefulness: On coping Skills, Self-Control, and Adaptive Behavior* (s.203-217), New York:Springer Publishing Company.
- Meichebaum, D. (1977). *Cognitive-behavior modifications: An Integrative Approach*. New York: Plenum.
- Meichenbaum, D. (1985). *Stres inoculation training*. New York:Pergamon Press.
- Mukaddes, N.M. (2000) *Ergenlik çağı ruhsal gelişim özellikleri*. Ö. Polvan (Eds.) Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri
- Ouinn, B. (2002). *Herkes İçin Depresyon El Kitabı*(A. E. Danacı, Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Öztürk, M. O. (1997). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*(7. Baskı). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Radke-Yarrow, M., Richters, J. &Wilson, W. E. (1988). *Child Development in a Network of Relationships. Relationships Within Families*. (48-67) Oxford, England: Clarendon
- Rosenbaum, M. (1983). *Learned resourcefulness as a behavioral repertoire for the self-regulation of internal events:Issues and speculations*. In M. Rosenbaum, C. M. Franks,; Y. Jaffe (Eds.). *Perspectives on behavior therapy in the eighties*(s.54-73). New York:Springer.

- Rosenbaum, M. (1988). *Learned resourcefulness, stres, and self-regulation*. In S. Fisher; J. Reason (Eds.). *Handbook of life stres, cognition, and health* (s. 483-496). Chichester, UK:John Wiley ; Son.
- Rosenbaum, M. (1990). *The role of learned resourcefulness in the self-control of hestlh behavior*. In M. Rosenbaum (Eds.). *Learned resourcefulness: Oncoping skills, self-control, and adaptive behavior* (s. 3-30). New York: Springer Publishing Co.
- Sarı, T. (2004). *Üniversite Öğrencilerinde Bazı Değişkenlere Göre Öğrenilmiş Güçlülük (Özet Kitabı)*. XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi 'Toplumsal Barış: Dün, Bugün ve Yarın' Kongre Kitabı (s.260-261). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Sarı, T. (2004). *Üniversite Öğrencilerinde Bazı Değişkenlere Göre Öğrenilmiş Güçlülük (Özet Kitabı)*. XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi 'ToplumsalBarış: Dün, Bugün ve Yarın' Kongre Kitabı(s.260-261). İstanbul: Bilgi Üniversitesi.
- Seligman, M. E. (1974). *Depression and learned helplessness*. R. J. Friedman, & M. H. Katz (Eds.)*The Psychology Of Depression:Contemporary Theory andResarch* (s.83-125) V.H. Winston.
- Seligman, M. E.(1975). *Helplessness: On Depression, development, and death*. San Francisco: Freeman.
- Smetana, J. G. (1989). *Adolescents' and parents' reasoning about actual family conflict. Chil*
- Staats, J. W. (1968). *Learning, Language and cognition*. New York:Holt, Rincchart and Winston.
- Staats, J. W. (1975). *Social behaviorism*. Homewood, IL: The Dorsey pres.
- Tamar, M. (2005) *Gençlikten değişim ve süreklilik*. İzmir; Çelikkol Yayıncılık.
- Thase, M. E. (2006). *Bilişsel Davranıssal Terapi*(Y. Engin). I. D. Glick & I. Yalom (Eds.). *Depresyon Terapisi* (57-96). İstanbul: Prestij Yayınları.
- Wong, Ka M. (1995). *Towards a framework of pastoral care for marriage and family, ministry to the middle-aged* In Hong Kong, facing 1997. UnpublishedDoctoral Thesis, Faculty Of Fuller Theological Seminary.

- Yavuzer, H. (1997). *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitabevi. Ankara.
- Yavuzer, H. (2000). *Ana-baba ve çocuk*. 13. Baskı., Remzi Kitabevi, 262 s., İstanbul.
- Yavuzer, H. (2001), *Çocuk Psikolojisi*. Yirminci Baskı, İstanbul; Remzi Kitapevi, 264-288.
- Yılmaz, B. (2004). *Depresyonda Bilgi İşleme (Özet Kitabı)*. XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bildirileri (s.75-76). İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Yörükoğlu, A. (2002), *Çocuk Ruh Sağlığı*, Özgür Yayınları, Ankara.

Sürelî Yayınlar

- Akgün, S., ve Ciarrochi, J. (2003). Learned resourcefulness moderates the relationship between academic stress and academic performance. *Educational Psychology*, 23(3), 287-294.
- Aksoy, AB., Kılıç, Ş. Ve Kahraman, ÖG. (2009). Asya Kültürlerinde Ebeveynlik Stilleri Ve Uygulamaları. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 18, Sayı 2, 2009, Sayfa 14-25.
- Aral, N., Gürsoy, F., Yıldız Bıçakçı, M. (2006). Yetiştirme Yurdunda Kalan Ve Kalmayan Kız Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (15), 10-19
- Aşık, E., Eker, F. (2014). Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Sorunları Ve Başetmeleri. *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 20-31.
- Bandura, A. (1977b). Self-efficacy:Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist*, 37, 122-147.
- Bayoğlu, A.S., Purutçuoğlu, E. (2010). Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Gelecek Beklentileri ve Sosyal Destek Algıları. *Kriz Dergisi*, 18 (1), 27-39.
- Boyraz, G. ve Aydın, G. (2003). Yetiştirme Yurdu ve Anne-Baba Yanında Kalan Ergenlerde Öğrenilmiş Güçlülük. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, II(20), 59-64.

- Bradley, R. H., Whiteside, L., Mundfrom, D. J., Casey, P. H., Kelleher, K. J. & Pope, S. K. (1994). Early Identification of Resilience and Their Relation to Experiences in the Home Environments of Low Birthweight, Premature Children Living in Poverty. *Child Development*, 65,346-360
- Bruns, D. D., Rude, S., Simons, A. D., Bates, M. A., & Thase, M. E. (1994). Does learned resourcefulness predict the response to cognitive behavioral therapy for depression? *Cognitive Therapy & Research*, 18(3), 277-29.
- Carey, M. P., Carey, K. B., Carnrike, C. L. M. JR. & Meisler, A. W. (1990), Learned resourcefulness, drinking and smoking in young adults. *The Journal of Psychology*, 124 (4), 391-395.
- Ceral, S.,& Dağ, İ. (2005). Ergenlerde algılanan anne baba tutumlarına bağlı benlik saygısı, depresiflik ve genel psikolojik belirti düzeyi farklılıkları. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3P) Dergisi*, 13(4), 233-241.
- Clanton, L. D., S. S., & Taylor, C. (1992). Learned resourcefulness as a moderator of burnout in a sample of rehabilitation providers. *Rehabilitation Psychology*,37, 131-140.
- Corwyn, R. F. & Bradley, R. H. (1999). Determinants of Parental and Maternal Investment in Children. *Infant Mental Health Journal*,20, 238-256
- Dağ, İ. (1992). Kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve psikopatoloji ilişkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(27), 1-9.Dergisi, II(20), 59-64.
- Darling, N., ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Demirel, Ş., Demirel, G., Tükek, T., Erk, O., & Yılmaz, H. (2001). Risk factors for coronary heart disease in patients with spinal cord injury in Turkey. *Spinal Cord*, 39(3).
- Deniz, M.E. (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision making styles and desicion self esteem: An investigation with Turkish University Students. *Social Behaviour and Personality*, 34,9, 1161-1170

- Dodge, K. A., Pettit, G. S. & Bates, J. E. (1994). Socialization Mediators of the Relation Between Socio-economic Status and Child Conduct Problems. *ChildDevelopment*,65, 649-665.
- Dönmez, B. ve Genç, G. (2006). Genel liselerdeki okul yöneticisi ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(12), 41-60.
- Dürualp, E., Çiçekoğlu, P. (2013). Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin İnternet Bağımlılığı Ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1), 29-46.
- Gül, S.K., Güneş İ.D., (2009). Ergenlik Dönemi Sorunları Ve Şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*,11 (1), 79-101.
- Güloğlu, B.,& Gül, A. (2007). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük ve otomatik düşünce biçimi arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(33).
- Gündoğdu, M., Zeren, Ş.G. (1999). Yetiştirme Yurdunda Ve Ailesinin Yanında Kalan Ergenlerin Kimlik Gelişimlerinin Karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3 (22), 57-65.
- Güneysu S., Bilir Ş. (1988), “Üniversite Gençlerinin Kendini Kabul DüzeylerineAlgılanan Ana- Baba Tutumlarının Etkisi”, *Psikoloji Dergisi*, 6 (22),127-131
- Hoff, E., Laursen, B., & Tardif, T. (2002). Socioeconomic status and parenting. Handbook of parenting Volume 2: *Biology and ecology of parenting*, 8(2), 231-52.
- Kalkan, M. & Epli Koç, H. (2010). Romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimine ebeveynlik stillerinin etkisi: Geçici ilişkilere karşılık uzun dönemli bağlanım. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. Cilt:7 Sayı:2 Yıl:2010.
- Karabulut, E.O., Ulucan, H. (2011). Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi (Kırşehir ili örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 227-238.

- Kelley, M. L., Power, T. G. & Wimbush, D. D. (1992). Determinants of Disciplinary Practices in Low- Income Black Mothers. *Child Development*,63, 573-582
- Keskin, G. Ü., ve Orgun, F. (2006). Öğrencilerin Öz Etkililik-Yeterlilik Düzeyleri ile Basa Çıkma Stratejilerinin _ncelenmesi, *Anatolian Journal of Psychiatry*, 7, 92-99.
- Klebanov, P. K., Chase-Lansdale, P. L., Gordon, R. A. & Brooks-Gunn, J., (1997). Neighborhood and family influences on the intellectual and behavioral competence of preschool and early school-age children. *Neighborhood poverty*, 1, 79-118.
- Kurbanoglu, S. S. (2004). Öz –yeterlilik İnancı ve Bilgi Profesyonelleri İçin Önemi. *Bilgi Dünyası*, 5 (2), 137 – 152.
- Lempers, J. D., Clark-Lempers, D. & Simons, R. L. (1989). Economic Hardship, Parenting, and Distress in Adolescence. *Child Development*, 60, 25-39
- Nacak, M., Yagmurlu, B., Durgel, E., & van de Vijver, F. (2011). Metropol ve Anadolu'da Ebeveynlik: Bilis ve Davranislarda Sehrin ve Egitim Düzeyinin Rolü/Parenting in Metropole and Anatolia Samples: The Role of Residence and Education in Beliefs and Behaviors. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 85.
- Özdemir, O. Ve ark., (2012). Kişilik Gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- *Current Approaches in Psychiatry* 2012; 4(4):566-589.
- Rosenbaum, M. (1980). Individual differences in self-control behaviors and tolerance of painful stimulation. *Journal of Abnormal Psychology*, 89, 581-590.
- Rosenbaum, M. (1989). Self-control under stres: The role of learned resourcefulness. *Advances in behavior Research and Therapy*, 11 (4), 249-258.
- Rosenbaum, M.,& Jaffe, Y. (1983). Learned helplessness: The role of individual differences in learned resourcefulness. *British Journal of Social Psychology*,22, 215-225.
- Rosenbaum, M.,& Ben-Ari Smira, K. (1986). Cognitive and personality factors in the delay of immediate gratification of hemodialysis patients. *Journal ofPersonality and Social Psychology*, 51, 357-364.

- Rosenbaum, M.; Ben-Ari, K. (1985). Learned helplessness and learned resourcefulness: Effects of noncontingent success and failure on individuals differing in self-control skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48, 198-215.
- Sezer, Ö. (2010).Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları Ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*. Haziran 2010. Cilt:VI1, Sayı:I, 1-19.
- Soygüt, G. & Çakır, Z. (2009a). Ebeveynlik Biçimleri ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerde Kişilerarası Şemaların Aracı Rolü: Şema Odaklı Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 144 – 152.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. & Çakır, Z. (2009b). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 20(1), 75-84.
- Tezel-Şahin, F., Özyürek, A. (2008), “5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 395-414.
- Watson, J. E., Kirby, R. S., Kelleher, K. J., & Bradley, R. H. (1996). Effects of poverty on home environment: An analysis of three-year outcome data for low birth weight premature infants. *Journal of Pediatric Psychology*, 21(3), 419-431.
- Whiteside-Mansell, L., Pope, S. K., & Bradley, R. H. (1996). Patterns of parenting behavior in young mothers. *Family Relations*, 273-281.
- Williams, P. D., Williams, A. R., Lopez, M., & Tayko, N. P. (2000). Mothers' developmental expectations for young: children in the Philippines. *International Journal of Nursing Studies*, 37(4), 291-301.
- Xing, X., Wang, M., Zhang, Q., He, X. & Zhnag, W. (2011). Gender Differences in the Reciprocal Relationships Between Parental Physical Aggression and Children's Externalizing Problem Behavior in China. *Journal of Family Psychology*, 25(5), 699-708

- Yağmurlu, B., Çıtlak, B., Dost, A., & Leyendecker, B. (2009). Türk Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerinde Eğitime Bağlı Olarak Gözlemlenen Farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 1-15.
- Yıldız, E.,& Behice, E. R. C. İ. (2011). Anne baba tutumları ile adölesan saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 6-11.
- Zauszniewski, J. A.(1994). Health-seeking resourcefulness and adaptive functioning in depressed and nondepressed adults. *Archives of Psychiatric Nursing*. 8(3), 159-168.
- Zauszniewski, J. A., Chung, C. W., Chang, H. J. ve Krafcik, K. (2002). Predictors of resourcefulness in school-aged children. *Issues In Mental Health Nursing*, 23, 385-401.

Tezler

- Akkaya, E. (2009). *Üniversite öğrencilerinin otonomik-sosyotropik kişilik özellikleriyle öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aşık, E. (2006). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerin Ergenlik Sorunları ve Başetmeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Avcı, R. (2006). *Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi.
- Chang, H-J. (2004). *Test of a model predict adaptive functioning and depression in school-aged children*. Unpublished Doctoral Thesis, Frances Payne Bolton School of Nursing, Case Western Reserve University.
- Coşkun, Y. (2007). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülükleri Ve Aile İçi İlişkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 11, 365-372.
- Coşkun, Y. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülükleri ve aile içi ilişkileri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Çolakoğlu, ET. (2012). *Genç Yetişkinlerde Kendilik Algısı, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri Ve Kişilerarası İlişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirci, S. (1998). *Düşünme İhtiyacı Ölçeği, Psikometrik Özellikleri: Düşünme İhtiyacı, Kontrol Odağı İnancı ve Öğrenilmiş Güçlülük İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gazeloğlu, C. (2000). *İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Psiko-sosyal Gelişimine Ana Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 100 s., Ankara
- Gönen, G. (2014). *Algılanan Anne Baba Tutumunun Üniversite Öğrencilerinin Bilişsel Çarpıtmaları Ve Kişilik Yapıları İle İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İkizoğlu, M. (1993). *“Demokratik” ve “Otoriter” Ana-Baba Tutumlarının, Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 125 s., Ankara.
- Karakoç, M. (2009). *İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ile iş doyum seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Kartal ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karataş, Z. B. (2002). *Anne baba saldırganlığı ile lise öğrencilerinin saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaşıkcı, Ş. (2014). *“Ergenlik Döneminde Riskli Sağlık Davranışları”*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kehale, D. (2002). *Okul Öncesi Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Davranışları, Kendilik Algısı ve Empatik Beceri Düzeyleri ve Bunlar Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). Marmara Üniversitesi, 218 s., İstanbul.

- Kuzgun, Y. (1972), “*Anne-baba Tutumlarının Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Maraşlı, M. (2003). *Lise Öğretmenlerinin Bazı Özelliklerine ve Öğrenilmiş Güçlülük Düzeylerine Göre Tükenmişlik Düzeyleri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Mutlu, S. (2003). *Öz Yeterlilik, Eşitlik Duyarlılığı ve Çalışma Tutumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Ğ. (1990). *Ana-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık, Duyguları Anlama, Yakınlık, Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, 97 s., Ankara.
- Sarıcı, S. (1999). *Üniversite Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülük Düzeyleri, Ben Durumları ve Sosyo-Ekonomik Düzeyleri Arasındaki İlişkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Siva, A. N. (1991). *İnfertilitede stresle baş etme, öğrenilmiş güçlülük ve depresyonun incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, D. (2013). “*Ergenlik Döneminde Çocukların Evden Kaçma Nedenlerinin incelenmesi “İstanbul İlinde Kurum Bakımında Olup Evden Kaçma Geçmişini Bulunan Ergenler Üzerinden Bir Değerlendirme”*”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tuzgöl, M. (1998). *Ana-baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türkel, Y. D. (2006). *Çocuk yetiştirme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

EKLER

EK-1:KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Elinizdeki form, bireylerin kendilerini nasıl algıladıklarına ilişkin bilgi toplamak ve bilimsel bir araştırmaya ışık tutmak amacı ile hazırlanmıştır. Sorulara vereceğiniz cevaplar Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisans Programında yürütülecek olan yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Formdaki soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Araştırmanın doğru sonuçlara ulaşabilmesi açısından vereceğiniz cevapların samimi ve güvenilir olması ve soruların yanıtı bırakılmaması önem taşımaktadır. Yardımlarınız ve ayırdığınız zaman için çok teşekkür ederim.

1. Cinsiyet Kız Erkek

2.Ailenizin ekonomik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Düşük Orta İyi Çok iyi

3. Aile içinde karar verilirken size de sorulur mu? Evet Bazen
Hayır

4.Kaç kardeşiniz?.....

5.Kaçıncı çocuğunuz? İlk çocuk Ortanca çocuk Son
çocuk

6. Anne-Baba birlikte mi yaşıyor? Evet Hayır/ Boşandılar Diğer

7. Annenizin eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil Okur -yazar İlkokul mezunu Ortaokul
mezunu Lise mezunu Üniversite mezunu Yüksek lisans/Doktora ve
üzeri

8.Babanızın eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil Okur -yazar İlkokul mezunu Ortaokul
mezunu

Lise mezunu Üniversite mezunu Yüksek lisans/Doktora ve üzeri

9. Annenizin ve babanızın çalışma durumu nedir?

Her ikisi de çalışıyor Her ikisi de çalışmıyor

Yalnızca annem çalışıyor Yalnızca babam çalışıyor

EK-2:ROSENBAUM'UN ÖĞRENİLMİŞ GÜÇLÜLÜK ÖLÇEĞİ (RÖGÖ)

Aşağıda kötü bir durum veya olayla karşılaşıldığında kişilerin neler yapabileceğini anlatan 36 ifade vardır. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyarak o maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ölçeği dikkate alarak yandaki sayılardan uygun olanı daire içine alınız.

1. 1. Hiç tanımlamıyor.
2. 2. Biraz tanımlıyor.
3. 3. Oldukça iyi tanımlıyor.
4. 4. İyi tanımlıyor.
5. 5. Çok iyi tanımlıyor.

1. Sıkıcı bir iş yaparken, işin en az sıkıcı olan yanını ve bitirdiğimde elde edeceğim kazancı düşünürüm..... 1 2 3 4 5

2. Beni bunaltan bir iş yapmak zorunda olduğumda, bunaltımı nasıl yenebileceğimi hayal eder, düşünürüm..... 1 2 3 4 5

3. Duygularımı düşüncelerime göre değiştirebilirim..... 1 2 3 4 5

4. 4. Sinirlilik ve gerginliğimi yardım almadan yenmek bana güç gelir.....

..... 1 2 3 4 5

5. 5. Kendimi bedbin (üzüntülü) hissettiğimde hoş olayları düşünmeye çalışırım.

..... 1 2 3 4 5

6. Geçmişte yaptığım hataları düşünmekten kendimi alamam... 1 2 3 4 5

7. Güç bir sorunla karşılaştığımda düzenli bir biçimde çözüm yolları ararım...

..... 1 2 3 4 5

8. Birisi beni zorlarsa işimi daha çabuk yaparım..... 1 2 3 4 5

9. Zor bir karar vereceksem bütün bilgiler elimde olsa bile bu kararı ertelerim.

..... 1 2 3 4 5

10.Okuduğum şeye kendimi veremediğimi farketdiğim zaman, dikkatimi toplamak için yollar ararım..... 1 2 3 4 5

11.Çalışmayı planladığımda, işimle ilgili olmayan herşeyi ortadan kaldırıyorum...

..... 1 2 3 4 5

12.Kötü bir huyumdan vazgeçmek istediğimde, bu huyumu devam ettiren nedir

diye araştırırım..... 1 2 3 4 5

13.Beni sıkın bir düşünce karşısında güzel şeyler düşünmeye çalışırım.....

..... 1 2 3 4 5

14.Günde iki paket sigara içiyor olsam, sigarayı bırakmak için muhtemelen başkasının yardımına ihtiyaç duyarım..... 1 2 3 4 5

15.Kendimi kötü hissettiğimde neşeli görünmeye çalışarak ruh halimi değiştiririm..... 1 2 3 4 5

16.Kendimi sinirli ve gergin hissettiğimde, sakinleştirici ilacım varsa bir tane alırım..... 1 2 3 4 5

17.Bedbin (üzüntülü) olduğumda kendimi hoşlandığım şeylerle uğraşmaya zorlarım..... 1 2 3 4 5

18.Hemen yapabilecek durumda bile olsam hoşlanmadığım işleri geciktiririm.
..... 1 2 3 4 5

19.Bazı kötü huylarımdan vazgeçebilmem için başkasının yardımına ihtiyaç duyarım..... 1 2 3 4 5

- 20.Oturup belli bir işi yapmam güç geldiğinde, başlayabilmek için değişik yollar ararım..... 1 2 3 4 5
- 21.Beni kötümser yapsa da, gelecekte olabilecek bütün felaketleri düşünmekten kendimi alamam..... 1 2 3 4 5
- 22.Önce yapmam gereken işi bitirip, daha sonra gerçekten hoşlandığım işlere başlamayı tercih ederim..... 1 2 3 4 5
- 23.Bedenimin herhangi bir yerinde ağrı hissettiğimde, bunu dert etmemeye çalışırım..... 1 2 3 4 5
- 24.Kötü bir huyumu yendiğimde kendime olan güvenim artar 1 2 3 4 5
- 25.Başarısızlıkla birlikte gelen kötü duyguları yenmek için, sık sık kendime bunun bir felaket olmadığını ve bir şeyler yapabileceğimi telkin ederim..... 1 2 3 4 5
- 26.Kendimi patlayacakmış gibi hissettiğimde, "Dur, bir şey yapmadan önce düşün" derim..... 1 2 3 4 5
- 27.Birine çok öfkelensem bile davranışlarımı kontrol ederim... 1 2 3 4 5
- 28.Genellikle bir karar vereceğim zaman, ani kararlar yerine bütün ihtimalleri göz önüne alarak sonuca varmaya çalışırım..... 1 2 3 4 5
- 29.Acilen yapılması gereken şeyler olsa bile, önce yapmaktan hoşlandığım şeyleri yaparım..... 1 2 3 4 5
- 30.Önemli bir işi elimde olmayan nedenlerle geciktirdiğimde kendi kendime sakin olmayı telkin ederim..... 1 2 3 4 5
- 31.Bedenimde bir ağrı hissettiğim zaman, ağrıdan başka şeyler düşünmeye çalışırım..... 1 2 3 4 5
- 32.Yapılacak çok şey olduğunda genellikle bir plan yaparım.. 1 2 3 4 5

33.Kısıtlı param olduğunda, kendime bir bütçe yaparım..... 1 2 3 4 5

34.Bir iş yaparken dikkatim dağılırsa,işi küçük bölümlere ayırırım1 2 3 4 5

35.Sık sık beni rahatsız eden nahoş düşünceleri yenemediğim olur1 2 3 4 5

36.Aç olduğum halde yemek yeme imkanım yoksa, ya açlığımı unutmaya ya da

tok olduğumu düşünmeye çalışırım..... 1 2 3 4 5

EK-3:ANA BABA TUTUM ÖLÇEĞİ MADDELER:

1. Beni her zaman anlamaya çalışır.
2. Beni ilgilendiren konulardaki kararları her zaman, kendisi verir.
3. Kendime ilişkin ufak tefek kararlar almaya beni özendirir.
4. Kendi koyduğu kurallara uymamı ister.
5. Ben bir şey anlatırken sözümü kesmez.
6. Onun istediği gibi davranmazsam, beni cezalandırır.
7. Kendimi önemli ve değerli bir kişi olarak görmeme yardımcı olur.
8. Aynı fikirde olmadığımız zaman, kendi fikirlerini kabul etmem için beni zorlar.
9. Evde fikirlerimi rahatça anlatmamı doğal karşılar.
10. Beni cezalandırmak yerine, sorunları benimle konuşarak çözülemeye çalışır.
11. Okulda çok başarılı olmam için beni öylesine zorlar ki zayıf not almaktan çok korkarım.
12. Bir güçlkle karşılaştığımda, istediğim yardımı sağlar.
13. Küçük hatalarımı bile şiddetle cezalandırır.
14. Hiçbir konuda kişisel görüşümü sormaz.

15. En ufak eşyamı kaybetsem bile, beni cezalandırır.
16. Bana bir eşya alınırken, birlikle karar veririz.
17. Bir şeyi yapmamı istediğinde hiçbir mazeretimi dinlemez.
18. Merak ettiğim konularda sorduğum soruları cevaplandırmaya çalışır.
19. Gelecekle ilgili planlarımı dikkatle dinler, fakat hiçbir zaman amaçlarımı belirlemeye çalışmaz.
20. Haklı olduğum zaman, bunu bana açıkça söyler.
21. Beni o kadar çok kontrol eder ki, bazen çok bunalırım.
22. Beni sık sık döverek cezalandırır.
23. Ancak istediği gibi davrandığım zaman, bana sevgi gösterir.
24. Ailemizle ilgili bir karar alınırken, benim fikirlerimi de dikkate alır.
25. Yapabileceğimden fazlasını yapmam için beni zorlar.
26. Neyi, nasıl yapacağıma her zaman o karar verir.

ÖZGEÇMİŞ

15 Şubat 1972 yılında İstanbul Beyoğlu semtinde dünyaya gelmiştir. İlk ve orta okuldan sonra Pertevniyal lisesini bitirmiştir. 1995 yılında Marmara Üniversitesi Kimya Öğretmenliği (ing) bölümünden mezun olmuştur. Daha sonraki yıllarda çeşitli dersane ve kolejlerde kimya ve İngilizce öğretmeni olarak çalışmıştır. 2003 yılında Nişantaşı Üniversitesi Psikoloji bölümünde Yüksek Lisansa başlamıştır. Çok sayıda seminer ve çalıştaylara katılmıştır. 2014 yılından beri IB Chemistry (International Baccalaureate) alanında Examiner olarak ve buna ilaveten kendi açtığı eğitim kurumunda kurucu müdür olarak görev yapmaktadır.

